

¿Cómo chingados ska man översätta
kulturspecifika begrepp?

Linnéa Palmelius

Abstract

I denna uppsats undersöks strategier vid översättning av kulturspecifika begrepp i Octavio Paz *El laberinto de la soledad* som utifrån olika infallsvinklar behandlar mexikanskhet. Genom en studie av hur de kulturspecifika begreppen har tematiserats i käll- respektive måltexten utreds översättarnas förhållningssätt till källtexten och påföljande strategier vid översättning. Huvudsakligen påvisas källspråksorienterade strategier oavsett om de kulturspecifika begreppen har definierats som sådana i källtexten eller inte.

Innehållsförteckning

<u>1. Inledning</u>	1
<u>1.1 Syfte och hypotes</u>	1
<u>1.2 Teoretisk bakgrund</u>	2
<u>1.2.1 Friedrich Schleiermacher</u>	3
<u>1.2.2 Antoine Berman</u>	6
<u>1.3 Metod</u>	8
<u>2. Kontextanalys</u>	8
<u>2.1 Källtext</u>	8
<u>2.2 Måltext</u>	10
<u>3. Översättningsanalys</u>	13
<u>3.1 Tematiserade begrepp</u>	13
<u>3.1.1 Versal</u>	14
<u>3.1.2 Citattecken</u>	15
<u>3.1.3 Kursivering</u>	16
<u>3.1.4 Förklarande tillägg</u>	17
<u>3.2 Icke-tematiserade begrepp</u>	19
<u>3.2.1 Identitetsskapande begrepp</u>	19
<u>3.2.2 Kulturspecifika konnotationer</u>	20
<u>3.3 Ändrad tematisering</u>	22
<u>3.3.1 Förvärvad tematisering</u>	22
<u>3.3.2 Förlorad tematisering</u>	23
<u>3.3.3 Ändrad ikonicitet</u>	24
<u>4. Diskussion och sammanfattning</u>	26
<u>5. Bibliografi</u>	28
<u>6. Resumen en castellano</u>	30
<u>Bilaga 1</u>	32
<u>Bilaga 2</u>	50

1. Inledning

Denna uppsats omfattar en kontrastiv analys av delar av Octavio Paz essäsamling *El laberinto de la soledad* och dess översättning till svenska, *Ensamhetens labyrint*. Originalen publicerades första gången i Mexiko 1950 och består av fristående essäer av historisk, socialantropologisk och politisk art som alla kretsar kring den mexikanska identiteten. På grund av utrymmesbrist i denna uppsats har en excerpt som utgör en sammanhängande och avslutad text om cirka 4 700 ord valts ut för närmare analys. Excerpten består av huvuddelen av kapitlet "Los hijos de la Malinche" ("La Malinches söner" i översättning), en antropologisk, filosofisk och i viss mån psykoanalytisk essä om mexikaner och mexikanshet (Bong Seo 2002). Det analyserade materialet kan alltså sägas vara en text som både innehåller och handlar om mexikanska – det vill säga källkulturspecifika – begrepp och företeelser.

Med kulturspecifika begrepp avses sådana som ingår i en kulturs så kallade kollektiva medvetande och alltså härstammar från övergripande traditioner, sedvanor eller rådande konventioner (NE 2005). De är som termer betraktade alltså inte alltid genomskinliga på målspråket eller så refererar de till något som uppfattas som främmande i målspråkskulturen.

1.1 Syfte och hypotes

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur översättarna återger kulturspecifika begrepp. I arbetet utreds därför översättarnas övergripande förhållningssätt och de strategier som har använts för att överföra ovannämnda begrepp i översättningen. Nedan redogörs även för hur de kulturspecifika begreppen kan delas in i tematiserade och icke-tematiserade sådana och hur det påverkar översättarnas val av strategier. Val och lösningar kommer utifrån detta i vissa fall att diskuteras.

De forskningsfrågor analysen avser utreda är alltså: på vilket sätt återges kulturspecifika begrepp i översättningen? Vilka är strategierna för översättning

av dessa begrepp? Skiljer sig strategierna åt beroende på hur begreppen har definierats i källtexten?

Med källtextens definition av begreppen avses här det som fortsättningsvis kommer att kallas tematisering. I källtexten både definierar och förklarar författaren nämligen explicit de flesta förekommande folkligt förankrade begreppen som just kulturspecifika för den mexikanska kulturen. Det innebär att begreppen redan i källtexten har tematiserats som kulturspecifika, trots att de ju inte är främmande för läsaren. Det får sin förklaring i att textens hela innehåll nästan uteslutande baseras på en diskussion kring mexikanska begrepp. Ett fåtal andra begrepp och företeelser definieras dock inte i källtexten som kulturspecifika och kallas således icke-tematiserade. Dessa kan dock utgöra främmande element i målkulturen.

Översättarna väntas mot bakgrund av källtextens karaktär huvudsakligen ligga nära källtexten för att på så vis kunna förmedla källkulturens begrepp och begreppsvärld till måltextens svenskspråkiga läsare. I vissa fall väntas dock översättarna välja en motsatt mer målspråksanpassad strategi för att underlätta förståelsen för begrepp och företeelser som kan tänkas ligga långt från den svenska målspråkskulturen.

1.2 Teoretisk bakgrund

De översättningsteoretiska ramarna som ligger till grund för denna uppsats utgår från den tyska filosofen och teologen Friedrich Schleiermachers (1768-1834) teorier. Han var en av de första att formulera översättningens problematik och paradox. Än i dag är det utifrån dessa premisser som de flesta översättningsteoretiker utvecklar sina teorier (Venuti 1995, kap. 1 och 3; Munday 2001, kap. 2). Fransmannen Antoine Berman (1942-1991) förespråkar liksom Schleiermacher ett källspråkstroget förhållningssätt till översättning och utreder tolv skönjbara tendenser till följd av målspråksanpassad – av Berman kallad etnocentrisk – översättning.

1.2.1 Friedrich Schleiermacher

Kärnan i Schleiermachers resonemang är att tolkningsföreträdet alltid bör ligga hos författaren, textens upphovsman, och att översättaren måste ta detta i beaktande genom att skilja på tolkningen av det grammatiska (texten) och av det psykologiska (förståelsen för författarens intention). I fråga om översättning, det vill säga att tolka och föra vidare en text mellan två eller flera språk och tillika kulturer, innebär det att översättaren även bör förmedla det främmande. Det betyder, menar Schleiermacher, att man måste sträva efter att ligga nära källtexten i syfte att i största möjliga mån förmedla det karaktäristiska för författarens och källkulturens språk.

Sanningen, i form av författarens ursprungliga tankegång eller avsikt, måste också alltid eftersträvas. Det kan enligt Schleiermacher i hög grad uppnås förutsatt att den som tolkar texten har tillräckliga kunskaper om författaren och den kulturella kontext denne verkar i. Människan och hennes verklighet definieras och begränsas nämligen av det egna språket:

Hon kan inte med fullkomlig bestämdhet tänka något som ligger utanför dess gränser; arten av hennes begrepp, deras gränser och inbördes relationer är henne på förhand givna av det språk till vilket hon är född och fostrad; förstånd och fantasi är bundna till det (Schleiermacher 1813, översättning L. Bjurman).

Denna begränsning skulle följaktligen särskilt försvåra överföringen av kulturspecifika begrepp och företeelser. Och det är viktigt, menar Schleiermacher, att vara medveten om att själva översättningsarbetet utgör en paradox eftersom författarens tankegångar är omöjliga för översättaren att överföra. Dels är han eller hon inte författaren och kan därför inte veta dennes avsikt med säkerhet, dels ska översättaren uttrycka sig på ett annat språk än författaren. Frågan är, menar Schleiermacher, huruvida ens författaren själv skulle ha uttryckt sig på samma sätt på ett annat språk. Men det är också denna paradox som utgör förutsättningen för översättning.

Schleiermacher behandlar i sin artikel ”Om de olika metoderna att översätta” (1813) två olika översättningsstrategier. Han kallar den första metoden, att anpassa texten till läsaren, i sin extrema yttring för ”efterbild”. Schleiermacher förespråkar själv inte denna metod, framför allt för att en alltför målspråksanpassad översättning varken är sann eller ökar den interkulturella förståelsen eftersom det främmande suddas ut. Det visar även på att översättaren inte är intresserad av att sammanföra författaren och läsaren utan i stället serverar en färdigtolkad produkt. Komponenterna som utgör innehållet har i själva verket förvanskats i syfte att göra texten i sin helhet förståelig för läsaren. Schleiermacher hävdar att verkets identitet offras ”till förmån för ett likartat intryck” (1813).

Den andra metoden, som Schleiermacher i högre grad talar sig varm för, ställer istället krav på läsaren eftersom översättningen ligger nära originalet och därför är mindre lättillgänglig på grund av främmande element, annorlunda språkstruktur med mera. Detta förhållningssätt skulle i förlängningen leda till en ökad förståelse för andra språk och kulturer och också vara det enda sättet att verkligen ge författaren tolkningsföreträde. Det man förlorar i naturlighet måste läsaren förstå har att göra med det främmande språket – det vill säga att uttrycket är naturligt på källspråket, menar han.

Man kan utifrån detta därför dra slutsatsen att Schleiermachers grunder snarare är estetiska än pragmatiska även om han menar att denna källspråkstroga översättningsstrategi också skapar en kännedom om andra språk och kulturer som är värdefull. Om detta förhållningssätt används vid översättning ser man alltså inte lika mycket till formen, den språkliga strukturen eller textytan, utan istället till innehållet på så vis att man låter främmande företeelser finnas kvar i översättningen.

Schleiermacher berör också läsarens roll och menar att oavsett om översättaren väljer att källspråkstroget översätta ord för ord eller målspråksorienterat andemening för andemening, så kan bara en av de två

strategierna väljas. Konsekvensen blir annars att författare och läsare tappar bort varandra i översättningen. För att välja strategi måste dock läsarens förkunskaper begrundas. Det viktiga är att uppnå en balans mellan det Schleiermacher kallar ”nybörjarförståelse” (där allt måste förklaras i detalj på målspråket innan helheten kan förstås) och något slags överklassificerad förståelse (mycket ovanlig, menar han, där läsaren har så god förståelse för källspråket och den främmande kulturen att översättning till och med kan hävdas vara överflödig). Schleiermacher anser att en översättare ändå måste utgå ifrån att läsaren är bekant med främmande kulturer och accepterar främmande företeelser i texten, att läsaren ”mest obehindrat avnjuter skönheten i ett verk [men] förblir medveten om språkets olikhet i förhållande till modersmålet” (1813).

Dessutom kan eftersträvansvärda egenskaper som ledighet, flyt och aktuellt språkbruk inte alltid uppnås vid översättning om källtexten inte ser ut så. Många gånger då ”översättningska” (eng. *translationese*, Newmark 1988, m.fl.) hävdas har kanske översättaren varit trognare originalet än vad målspråkskulturens normer tillåter (med normer avses här både specifika genrenormer och allmänna kulturellt betingade normer för strukturering och organisation av text i respektive språkkultur). Och om källtexten inte läses kan man heller inte veta om så är fallet. Översättaren själv är ju också en läsare och måste därmed förstå, begrunda och tolka texten som en sådan. Många gånger anpassas också översättningen oavsiktligt efter rådande normer i målkulturen. Anledningen kan vara en rädsla hos översättaren att verket inte ska accepteras i målkulturen eller ett behov av att själv få ett positivt svar från läsaren i sig under översättningsprocessen. Även översatt så kallad högprestigelitteratur kan ha svårigheter att etablera sig om stilen är alltför avvikande från genrenormerna i målkulturen (Lindqvist 2002, kap 2; Munday 2001, kap 7). Oftast blir det då också översättaren som intressant nog får bära hundhuvudet medan författaren går fri.

1.2.2 Antoine Berman

Vi återfinner Schleiermachers motstånd mot ett målspråksorienterat förhållningssätt i översättningsteoretikern Antoine Bermans syn på översättning (Berman 1984; Venuti 1995, s. 20). Översättaren bör välkomna källspråkets främmande element in i målspråket genom att erkänna dem snarare än att reducera dem och det är enligt Berman dennes uppgift att öppna upp målkulturen för det främmande. Detta ligger helt i linje med många andra översättningsteoretikers ståndpunkt om en trofasthet mot originalet, dock drar Berman resonemanget något längre. Han anser att översättaren i sin yrkesroll även har ett moraliskt ansvar att motverka den etnocentrism som målspråksanpassad översättning i vissa fall kan vara ett uttryck för (Berman 1984; Pym 2003). Andra översättningsteoretiker har anammat Bermans teser, bland andra amerikanen Lawrence Venuti. Han säger sig föredra ”utstickande” översättningar framför mer ”osynliga” sådana som följer dominanta genrenormer, som exempelvis de angloamerikanska eller franska anses vara (Venuti 1995, kap. 1; Pym 2003).

Berman kategoriserar tolv återkommande tendenser han tycker sig skönja i översättning överlag (Berman 1984; Munday 2001, s. 149-151; Thomson 2004). Det bör emellertid tilläggas att ju mer målspråksorienterad eller etnocentrisk översättningen är, desto mer ökar sannolikheten att dessa tendenser förekommer eller dominerar:

Rationalisering: Påverkar den syntaktiska strukturen och gör texten mer abstrakt genom att till exempel interpunktion, meningsbyggnad och ordklass ändras så rådande normer om strukturering av text i målkulturen uppfylls.

Klargöring: Begrepp klargörs på lexikal nivå i översättningen, ofta genom ifyllnad, förklaring eller ordval som går från polysemi till monosemi.

Expanding: Textmassan ökar ofta i översättning då vissa tendenser kräver utrymme, utan att innehållet tillförs något; texten späds ut.

Förädling och popularisering: Förädling gör översättningen mer värtalig än originalet genom att retoriska element tillförs texten, ofta i syfte att göra den

”mer lättläst”. Motsatsen popularisering förekommer istället i avsnitt som anses lättbegripliga och där till exempel talspråksmarkörer tillförs måltexten.

Kvalitativ försvagning: Termer, uttryck och språkliga bilder ersätts med ord och uttryck på målspråket som saknar källspråkets ikoniska konnotationer.

Kvantitativ försvagning: Här avses lexikal förlust genom att till exempel synonymer och ledfamiljer tenderar att bli färre i översättning.

Nedbrytning av rytm: Rytmerna påverkas, till exempel av översättarens godtyckliga interpunktion.

Nedbrytning av underliggande betydelsemönster: Avser textens dolda dimension. Återkommande nyckelbegrepp, betydelsekedjor eller dess implicita sammanlänkning kategoriseras och synliggörs ofta i översättning.

Nedbrytning av lingvistiska strukturer: Den lingvistiska strukturen påverkas i fråga om tempus, meningsstruktur, val av konjunktioner och så vidare. Översättningen blir även osystematisk om motstridiga tendenser förekommer (till exempel förädling och popularisering).

Nedbrytning eller exotisering av folkspråkliga strukturer: Översättningar tenderar att innehålla färre folkspråkliga uttryck och fler ”skolade” begrepp – diminutiver försvinner, folkspråkligt betydande begrepp neutraliseras och verb ersätts med nominella fraser. Folkspråkliga uttryck kan även exotiseras på två sätt: (1) ett inledningsvis typografiskt markerat begrepp integreras sedan för att ge texten autenticitet och tillgodose målkulturens stereotypa uppfattning om det folkspråkliga i källkulturen, eller (2) en främmande eller utländsk dialekt återges med en lokal dialekt på målspråket.

Nedbrytning av uttryck och idiom: Påverkar källtextens språkliga bilder, uttryck och ordspråk, ofta med folkspråkligt ursprung. Motsvarande uttryck på målspråket försätter i längden textens innehåll i målkulturen.

Utradering av språkens inbördes variation: Relationen mellan folkspråk och normativt språk försvinner ofta i översättning. Lingvistisk variation i form av dialekter, sociolekter och idiolekter överförs inte.

1.3 Metod

Den utvalda textmassan har delats upp enligt källtexten i grafiska meningar inför analysarbetet och de kulturspecifika begreppen i form av lexikala enheter kommer redovisas i exemplen nedan med numrerad hänvisning till sida och grafisk mening i bilaga 1, om inget annat anges. Källtextens disposition motiverar en indelning i tematiserade och icke-tematiserade begrepp eftersom textens essentiella drag (som redogör för folkspråkligt förankrade begrepp och företeelser) sätts i förgrunden. Med tematisering avses, som tidigare nämnts, om och hur begrepp har definierats som kulturspecifika i den närliggande kontexten i käll- och måltexten. De analyserade förekomsterna av kulturspecifika begrepp i excerpten delas in i tematiserade respektive icke-tematiserade begrepp samt begrepp med ändrad tematisering i översättning. Samtliga analyserade begrepp i excerpten redovisas även i bilaga 2.

I uppsatsens översättningsanalys kommer jag att utgå från Hellspong och Ledins textanalysmodell (1997). Främst ligger fokus i analysen på den lexikala nivån mot bakgrund av den kulturella kontexten och situationskontexten. Övriga redskap för analysen blir den praktiska tillämpningen av Schleiermachers och Bermans teorier. I viss mån kommer mer målspråkorienterade lösningar att refereras till utifrån Bermans tendens kategorier (exempel på samtliga kategorier väntas inte förekomma i excerpten och bara de som kan vara intressanta för analysen kommer att redovisas).

2. Kontextanalys

Här följer en kortare textanalys av käll- och måltext i syfte att i allmänna ordalag utreda texternas respektive sändare, syfte, funktion och tilltänkta målgrupp.

2.1 Källtext

Octavio Paz föddes 1914 i Mexico City i en intellektuell familj där farfadern var författare och fadern arbetade administrativt för revolutionären Emiliano Zapata. Paz studerade juridik och litteratur men inspirerades tidigt av den chilenska

poeten Pablo Neruda att börja skriva poesi. Octavio Paz var främst poet och essäist och tilldelades Nobelpriset i litteratur 1990. Bland hans 60-tal verk kan nämnas: *El laberinto de la soledad* (1950), *La estación violenta* (1958), *Pasado en claro* (1975) och *Sor Juana Inés de la Cruz o las trampas de la fe* (1982). Samtliga dessa finns i svensk översättning. Octavio Paz avled i Mexiko 1998 (Gómez-Martínez 2005).

Essäerna som ingår i ”El laberinto de la soledad” publicerades första gången 1950 i studenttidningen *Cuadernos Americanos* från Universidad Nacional Autónoma de México. Rättigheterna såldes senare och verket gavs ut på nytt 1959 som essäsamling av bokförlaget Fondo de Cultura Económica, ett förlag som grundades 1934 med statligt stöd och i syfte att värna yttrandefriheten. Förlaget ger ut fack- och skönlitteratur med inriktning på samhälle, kultur, naturvetenskap och ekonomi och är i dag verksamt i sju länder i Latinamerika, samt i USA och Spanien. *El laberinto de la soledad*, *Postdata*, *Vuelta a El laberinto de la soledad* var förlagets näst mest sålda bok under år 2004, enligt förlagets hemsida (www.fondodeculturaeconomica.com). *Postdata* och *Vuelta a El laberinto de la soledad* är Paz utveckling av och kommentar till *El laberinto de la soledad* och utkom första gången 1970 respektive 1979 på andra förlag. Sedan 1981 äger dock Fondo de Cultura Económica rättigheterna och ger ut de tre verken i en bok.

Det övergripande temat i *El laberinto de la soledad* är den mexikanska identiteten och mexikanens känsla av övergivenhet. Octavio Paz presenterar i kapitlet ”Los hijos de la Malinche” historiska och religiösa bidragande fakta till detta. Han behandlar mexikanska folkspråkliga ord och uttryck, redogör för mexikansk och universell mytologi och historia och drar slutsatsen att La Malinches svek, kvinnan som förrådde aztekerna för spanjorerna, utgör grunden för mexikanens förnekande av sina anfäder och sig själv. Däri bottnar också mexikanens ensamhet.

Utdraget av ”Los hijos de La Malinche” är skrivet i Paz poetiska stil med många bibliska och folkspråkliga referenser som väl definierar den mexikanska källspråskulturen. Samtidigt definierar Paz också sin tilltänkta målgrupp genom ett språk av akademisk eller intellektuell karaktär med referenser till de sköna konsterna, citat från dramatiker och författare samt uttömmande historiska och socialantropologiska reflektioner. De relativt goda förkunskaperna inom dessa områden som därför krävs av läsaren ringar in målgruppen ytterligare. Texten tycks i första hand vara riktad till högutbildade mexikanska läsare. Men mot bakgrund av att folkspråkliga uttryck ges en explicit förklaring i de flesta fall, är det samtidigt rimligt att anta att Paz även vänder sig till en publik utanför källkulturen Mexiko, om än hemmahörande i den spansktalande världen. Han redogör nämligen för innebörden av ett flertal uttryck som används i andra spansktalande kulturer (bland andra då med den mexikanska läsaren i åtanke, kan tänkas).

Det är alltså tydligt att Paz inte enkom men främst vänder sig till mexikanska läsare. Men på samma gång som texten kan argumenteras vara deskriptiv och ha en informativ funktion med syfte att redogöra för företeelser i den mexikanska kulturen, kan den också anses vara preskriptiv, det vill säga föreskrivande, och ha ett identitetsskapande syfte för den mexikanska läsaren. En nationalitetskänsla skapas i källtexten på grund av innehållet som behandlar just mexikanens identitet och sagda känsla av ensamhet. Källtextens essentiella drag bidrar på så sätt till att ge texten en emotiv eller expressiv funktion, vilket också är en vanligt dominerande funktion inom essägenren (Newmark 1988, s. 39-44).

2.2 Måltext

Essäsamlingen *El laberinto de la soledad* gavs ut i svensk översättning 1984 på Brombergs förlag med titeln *Ensamhetens labyrint*. Förlaget har senare gett ut ytterligare sju titlar av Octavio Paz i svensk översättning. Brombergs förlag har

annars gett ut mestadels utländsk skönlitteratur med fokus på rysk, polsk och tjeckisk litteratur och kan stoltsera med fyra Nobelpristagare i sitt stall: J. M. Coetzee, Isaac Bashevis Singer, Czeslaw Milosz och Octavio Paz. Brombergs gav i maj 2005 ut ett nytryck av *Ensamhetens labyrint* med nytt omslag. Översättningen har dock inte reviderats, enligt förlagets informationsavdelning (e-postkorrespondens 2005-03-29).

Översättarna Lasse Söderberg och Irmgard Pingel har förutom Octavio Paz *El laberinto de la soledad* tillsammans översatt verk av bland andra Sarah Kirsch och Günther Grass. Lasse Söderberg är poet och översättare och har översatt och tolkat flera verk från bland annat spanska, franska, katalanska och tyska av förutom nämnda även Federico García Lorca, Jorge Luis Borges och Léopold Senghor. Söderberg erhöll professorstitel från Kulturdepartementet 2002 och har mottagit Samfundet De Nios översättarpris 1994 och Elsa Thulins översättarpris 2001. Irmgard Pingel har främst översatt från spanska och tyska, bland andra Camilo José Cela, Luis Romero, Edmundo Desnoes, Anna Freud och Heinar Kipphardt. Pingel mottog Samfundet De Nios översättarpris 1989.

Översättningens svensktalande tilltänkta målgrupp skiljer sig av naturliga skäl från källtextens. Det är värt att notera att översättningen är gjord sex år innan Paz tilldelades Nobelpriset i litteratur, en utmärkelse som vanligen ökar såväl kännedomen om författaren som försäljningen av dennes böcker avsevärt. Octavio Paz var dock under hela 80-talet en het kandidat till priset, bland annat efter att ha mottagit den spansktalande världens mest ryktbara litteraturpris, Premio Cervantes, 1981 (Gómez-Martínez 2005).

Även i den svenska målkulturen kan översättningen således tänkas vända sig till en bildad och kulturintresserad publik. Det som däremot kan väntas särskilja käll- och målttextens tilltänkta målgrupper är den svensktalande läsarens förväntade kunskaper om den mexikanska kulturen. Den svenska och den mexikanska kulturen antas här vara relativt olikartade även om det är rimligt att tro att målttextens läsare redan har om inte viss kännedom om så åtminstone

ett intresse för mexikansk kultur. Detta kan förmodas omfatta även ett intresse för källspråket i många fall. Här är det dock viktigt att med Schleiermacher (1813) i åtanke poängtera att förkunskaper i spanska aldrig får förutsättas vid översättningsarbetet, eftersom det i samma stund vore överflödigt. Inför analysarbetet av översättningen kan dock återigen påpekas att översättarna torde ha haft stor hjälp av att Octavio Paz själv många gånger ger en förklaring eller beskrivning av de kulturspecifika begrepp som förekommer i texten.

Det som alltså kan förväntas i översättningen av denna uttalat Mexiko-orienterade text är att översättarna kommer att ligga nära originalet för att förmedla det typiska för källkulturen. Det skulle leda till en översättning av snarast encyklopedisk art eftersom måltexten då i det närmaste upplyser läsaren om mexikanska begrepp och företeelser. Måltextens funktion blir således inte främst emotiv eller preskriptiv på samma sätt, utan snarare deskriptiv och informativ.

Ett dilemma som kan uppstå vid översättning av en i så hög grad kulturspecifik text är att den förväntade källspråksorienterade strategin kommer att skapa en distans till och objektifiering av källkulturen. Den svensktalande läsarens bristande förkunskaper om källkulturen leder till att måltextens främmande element – de mexikanska i det här fallet – ger en exotisk prägel på källkulturen. Att å andra sidan anpassa översättningen efter målkulturen skulle i det här fallet leda till det Schleiermacher menar är att göra våld på författarens tolkningsföreträde eftersom dennes intention med texten då skulle gå förlorad. Det är också denna etnocentriska strategi vid översättning som Berman kritiserar.

Det kan här vara lämpligt att återknyta till en annan av Schleiermachers tankar, nämligen att översättaren också delvis står som sändare av texten. Detta resonemang kommer inte att utvecklas vidare, men det kan vara bra att påminna sig om att en översättning alltid är en subjektiv tolkning som aldrig kan argumenteras vara mer riktig eller felaktig än någon annan. Slutligen uppges de

två översättarna, enligt Lasse Söderberg (telefonintervju 2005-03-29), ha haft ett nära samarbete under översättningen och därför bör ingen del tillskrivas annat än dem båda.

3. Översättningsanalys

Översättningsanalysen är uppdelad i tre delar där exemplen presenteras utifrån hur de kulturspecifika begreppen har definierats som sådana, det vill säga om de har tematiserats eller inte har tematiserats, i källtexten. Tredje delen presenterar exempel där begrepp ändrat tematisering vid översättningen. Exempel på oproblematiska källtrogna lösningar presenteras kort i analysen men fokus kommer att ligga på de förekomster där resultatet av en källtrogen strategi kan diskuteras eller de fall där denna strategi inte använts. Analysen kompletteras även av den detaljerade listan över samtliga analyserade begrepp utifrån måltextens lösningar i bilaga 2.

3.1 Tematiserade begrepp

I många fall har de i källtexten tematiserade begreppen markerats på något sätt i översättningen, vanligtvis typografiskt med citattecken, kursivering eller inledande versal. Ibland avviker detta bruk från originalet, ibland överensstämmer det. Gemensamt för många av de tematiserade begreppen är dock att de har lämnats mer eller mindre oöversatta i måltexten, ett förhållningssätt som kan argumenteras vara mycket extremt i sin källspråksorientering.

Ett begrepp som särskilt bör nämnas här är verbet **chingar** och dess avledningar som flitigt och nästan uteslutande används i Mexiko. Verbet kan beroende på kontext sägas betyda bland annat besvåra, förstöra eller knulla – följaktligen ett utpräglat slanguttryck med folkspråklig härkomst som betecknar mycket en informell stil eller ett grovt kraftuttryck (Benson et al. 1999). Octavio Paz ägnar ett flertal sidor i kapitlet åt att utreda bakgrunden till ordet samt

redovisa för en mängd ord och uttryck som kan härledas därifrån (sammanlagt förekommer verbet och dess avledningar 60 gånger i den analyserade excerpten, se bilaga 2). Översättarnas strategi vid översättningen, eller snarare återgivningen, av **chingar**-begreppen är förvisso inte helt konsekvent men samtliga förekomster har markerats med citattecken i den svenska översättningen åtminstone första gången de nämns (se bilaga 1 och 2). I övriga förekomster av tematiserade kulturspecifika begrepp tycks ett flertal strategier och påföljande tendenser kunna skönjas:

3.1.1 Versal

I ett flertal fall har översättarna valt att markera kulturspecifika företeelser, främst i form av namn på mytologiska eller religiösa personligheter, med inledande versal. Oftast är de i egenskap av egennamn markerade med versal även i källtexten med skillnaden att man i översättningen ibland har markerat hela termen för begreppet som då till exempel innefattar den bestämda artikeln i spanskan: **la Chingada _ La Chingada, la Malinche _ La Malinche**, och så vidare. Detta kan tänkas öka tematiseringen något eftersom ytterligare ett lexikalt främmande element markeras.

I andra fall har artikeln istället försvunnit i översättningen, som i exemplet **la Llorona**, som blivit **Gråterskan** (33:33) i översättning och då även mister sitt mytologiska namn. Historien om **la Llorona** är en folkligt förankrad spökhistoria om en kvinna som förlorar sina barn och som kan höras jämra sig och ropa på dem under mörka nätter. Begreppet ”gråterska” på svenska ger snarare läsaren associationer till sörjande begravningsståg. **La Llorona** som ett folkspråkligt förankrat begrepp bryts visserligen ner i översättningen men det borde enligt Berman (1984) å andra sidan inte heller ha ersatts med ett svenskt begrepp med liknande konnotationer. Då försätter man istället textens innehåll i den svenska målkulturen. En lämplig lösning skulle kunna vara att konsekvent använda den förstnämnda strategin och behålla **la Llorona** som egennamn, möjligen med inledande versal av artikeln.

Andra begrepp, som egennamn på till exempel figurer i den grekiska mytologin, har översatts till sin svenska motsvarighet: **Artemisa** _ **Artemis**, **Saturno** _ **Saturnus** och så vidare. De allra flesta begrepp som är markerade med versal i källtexten har också markerats så i måltexten – **la Madre** _ **Modern**, **la Virgen** _ **Jungfrun**, **Dios Creador** _ **Skaparen** – vilket tyder på en övervägande källspråksorienterad strategi.

3.1.2 Citattecken

En annan strategi i form av typografiska markeringar som använts än mer frekvent för att förmedla tematiserade källkulturspecifika begrepp i måltexten är citattecken. Några motsvarar begrepp som redan i källtexten markerats med citattecken ("**malinchista**", "**se chingó**", "**chingaderas**", "**chingones**") och har då lämnats översatta. Andra har i källtexten inte markerats typografiskt men har i måltexten överförs med citattecken. Här kan de flesta avledningarna av verbet **chingar** räknas in (**chingarse** _ "**chingarse**", **chingado** _ "**chingado**", **chingaste** _ "**chingaste**", **chingaditos** _ "**chingaditos**", **chingaquedito** _ "**chingaquedito**" m.fl.). I fallet med **chingar** och dess avledningar är det största problemet att det inte i samtliga fall framgår ens vilken ordklass det citatmarkerade begreppet åsyftar för den läsare som inte har kunskaper i spansk formlära, syntax och ordbildning, vilket kan försvåra förståelsen av måltexten.

I Paz redovisning av ursprunget till verbet "**chingar**" nämns två aztekiska ord (34:37) som fått två skilda lösningar i översättning: **xinachtli** bibehålls och markeras med citattecken, "**xinachtli**", medan **xinaxtli** har markerats med citattecken men har översatts som "**zinaxtli**". Anledningen kan tänkas vara att de två främmande begreppen grafiskt sett är alltför lika i den svensktalande läsarens ögon, en läsare som inte heller kan antas ha kännedom om uttalsreglerna för minoritetsspråket nahuatl. Detta skulle enligt Bermans teori vara ett exempel på exotisering av folkspråkliga strukturer, där ett uttryck som inte existerar i källtexten stoppas in med typografisk markering i måltexten och på så sätt tillgodoser målkulturens stereotypa bild av källkulturen (Berman

1984). Det är förmodligen ingen tillfällighet att bokstaven x har ersatts med z, eftersom båda bokstäverna är främmande på svenska, åtminstone långt mer än på mexikansk spanska.

Ett annat fall av exotisering skulle vara ”**águila que cae**” (43:197) som ordagrant kan översättas med ”örn som faller”, vilket Paz förklarar är betydelsen av namnet **Cuautémoc**. Översättarna har här valt att dels understryka begreppet genom att lägga till en inledande versal, vilket som tidigare nämnts kan hävdas öka tematiseringen, dels nominaliserat begreppet till ”**Fallande örnen**”. Denna konstruktion med presens particip som förställt attribut överlag en ovanlig lösning på svenska och dessutom torde ”**Fallande örnen**” istället ge måltextens läsare associationer till egennamn från en annan språkkultur, gissningsvis någon ursprungsbefolkning från det geografiska område som i dag motsvarar centrala USA.

Slutligen skulle det annars konsekventa bruket av citattecken som typografisk markering av tematiserade och huvudsakligen oöversatta begrepp i måltexten kunna förvilla läsaren när ett undantag sker. På sidan 38 i mening 111 har ”**morder**” helt korrekt översatts med ”**bita**”, men det framgår kanske inte helt tydligt huruvida ”**bita**” är en svensk eller spansk term i måltexten.

3.1.3 Kursivering

Ytterligare en strategi tycks ha varit att typografiskt markera de tematiserade begreppen med kursivering. Detta sker endast vid fem tillfällen i måltexten men kan vara värt att nämna då bruket inte är helt konsekvent. I enlighet med både svenska och spanska skrivregler återges en boktitel i texten i kursiv, *Anarquía del lenguaje en la América Española* (34:36), vilken lämnas oöversatt i översättning. Det gäller så även den juridiska latinska termen *patria potestas* (41:174) som heller inte översätts.

En annan titel, som i källtexten inte kursiveras utan behandlas mer som ett begrepp, har fått kursiv markering i måltexten, **las Leyes de Indias** _ *las Leyes de Indias* (49:274). Detta kan argumenteras vara konsekvent utifrån det faktum

att översättarna utgått från termen som en titel på en lagsamling även om det i sammanhanget kanske inte till fullo överensstämmer med författarens intention. En annan variant är **Escuela Nacional Preparatoria** som har blivit kursiverat *Escuela Nacional Preparatoria* i måltexten (47:254). En muralmålning nämns i samma mening men skulle förmodligen inte få plats på en boksida, om läsaren i konsekvensens namn uppfattar begreppet som en boktitel och inte en skolbyggnad.

Det sista exemplet på kursiv betecknar ett folkspråkligt uttryck: **¡Viva México, hijos de la Chingada!** (33:19) som i måltexten har modifierats något med olika typografiska markeringar (kursiv, versaler och utelämnning av inverterat utropstecken): *Viva México, Hijos de La Chingada!*

3.1.4 Förklarande tillägg

En sista strategi som använts vid översättning av de (ofta oöversatta) tematiserade begreppen kombinerar typografisk markering med citattecken i måltexten med ett påföljande förklarande tillägg. Uttryck och förklaringar av typen **det vill säga** (37:99, 104, 33:28, 41:164 m.fl.) och liknande, som skulle kunna peka på en mer målspråksorienterad översättning, visar sig här i de flesta fall motsvara ett liknande uttryck, till exempel **es decir** (37:100, 41:164 m.fl.) och **esto es** (37:104, 33:28 m.fl.) på spanska i källtexten. Förklarande tillägg tycks dessutom bara ha använts vid ett par tillfällen. Denna typ av målspråksanpassning bidrar till expanderings, det vill säga ökad textmassa i översättning (Berman 1984).

Uttrycket **”hijo de puta”** (frekvent använt huvudsakligen i Spanien) blir i översättningen **”hijo de puta” (son till en hora)** i mening 129 på sidan 39. Detta grepp skulle dock kunna argumenteras vara en kompenserande strategi (Schleiermacher 1813; Ingo 1991, s. 88, 253) eftersom översättarna å ena sidan väljer en extremt källnära lösning, det vill säga att inte översätta uttrycket alls. Å andra sidan visar de att det vore nonchalant och meningslöst att utgå från att läsaren har nog förkunskaper för att förstå uttrycket. Tilläggets ordval kan sedan

diskuteras, det svenska ordet "horunge" kanske både skulle ha förklarat och tvättat bort den förädlade tendensen i tillägget (**son till en hora**) så att den semantiska innebörden av uttrycket "**hijo de puta**" mer skulle ha liknat den spanska.

Ett annat exempel är **chingoncito** som behålls i måltexten men blir "**chingoncito**", **det vill säga en liten chingón** (35:56) med ett förklarande tillägg. Översättarnas lösning får antas vara ett försök att förmedla och rädda den konnotativa innebörden av en spansk diminutiv, ett exempel på de folkspråkliga strukturer som Berman menar ofta bryts ned eller försvinner i översättning (1984). De båda tilläggen ovan är på samma gång också exempel på expanderande, klargörande och rationaliserande, eftersom översättningen blir längre, förklarande och samtidigt mer abstrakt (Berman 1984; Hellspong & Ledin 1997, kap. 7).

I excerpten förekommer även ett tillägg i form av en fotnot (49:288). Fotnoten förklarar för läsaren vem **la Malinche** var, vilket rent av kan argumenteras vara överflödigt information eftersom det framgår redan i samma stycke som fotnoten hänvisar till (46-47:239-249). Det bör dock påpekas att det i andra kapitel ur *Ensamhetens labyrint* förekommer fotnoter i större utsträckning (upp till tretton stycken i ett par kapitel som liksom de övriga omspanner mellan 20 och 30 sidor). Detta skulle kunna tyda på att översättarna här, som tidigare nämnts, har haft stor hjälp dels av författarens egna förklaringar av de kulturspecifika begreppen, dels av att dessa omöjliga kan översättas med svenska motsvarande termer eftersom begreppen inte existerar i målspråkkulturen. Detta kan således också vara förklaringen till varför översättarna ligger så nära källtexten i översättningen av just detta kapitel.

Som visats tycks de i källtexten tematiserade begreppen huvudsakligen ha behållits som främmande element. Ofta har de också betonats genom att de oöversatta har överförts från källspråket och dessutom markerats typografiskt.

Denna strategi är mycket källspråkstrogen och utgår från att läsaren inte besväras av att förståelsen av de lexikala enheterna försvåras så länge författarens intention i sin helhet förmedlas, helt i linje med det Schleiermacher argumenterar för (1813). Verbet **chingar** med avledningar har till exempel återgivits med samtliga ovannämnda strategier i olika sammanhang. Samtliga typografiska markeringar skulle visserligen kunna argumenteras öka tematiseringen något, eftersom uttrycket blir mer främmande i målkulturen än om det skulle ha överförts utan markering. Å andra sidan skulle det samtidigt kunna försvåra läsningen av måltexten, vilket också måste tas i beaktande.

3.2 Icke-tematiserade begrepp

Andra kulturspecifika begrepp i källtexten kan argumenteras vara icke-tematiserade. Det innebär att de inte behandlas som teman i källtexten men trots allt är ord och uttryck som är kulturellt betingade eller kan uppfattas som främmande för en läsare som inte är bekant med källkulturen. Dessa icke-tematiserade begrepp har följaktligen inte markerats i original i de flesta fall och oftast då inte heller i översättningen:

3.2.1 Identitetsskapande begrepp

De första två exemplen som tas upp här, begreppet **Mexiko** med avledningar (exempelvis **el mexicano** _ **mexikanen**, **mexicano** _ **mexikansk**, **mexicanidad** _ **mexikanskhhet**, se bilaga 2 för samtliga) samt personliga pronomina i första person pluralis (**nosotros** _ **vi**), är mycket implicita kulturspecifika begrepp och skulle till och med kunna hävdas inte vara begrepp som är specifika för källkulturen. Här måste dock käll- och måltextens väsensskilda målgrupper understrykas: **Mexiko** och **mexikanskhhet** har föga troligt samma innebörd för de olika läsekretsarna trots att översättningen är ordagrann i samtliga fall. Enda undantaget är begreppet **mexica** (43:198), vars folkspråkliga betydelse går förlorad i översättningen genom valet av en mer övergripande synonym i

måltexten, **mexikanske**, vilket även leder till en kvantitativ försvagning (Berman 1984).

Samma sak sker med det persondeiktiska (deixis = kontextbundna uttryck) pronomenet **vi** som i realiteten kommer att utläsas som ”de” av målkulturens läsare. I en målspråksanpassad översättning skulle man kunna vänta sig färre personliga pronomina i första person (som ju definierar sändaren utifrån källkulturens perspektiv) till förmån för fler förekomster av exempelvis **Mexiko** med avledningar (källtextens sändare utifrån målkulturens perspektiv). Detta tycks dock inte vara fallet vid första anblicken. Mexiko med avledningar är till antalet närapå detsamma (41 förekomster i måltexten mot 40 i källtexten, se bilaga 2).

Däremot sjunker antalet pronomina i första person pluralis avsevärt i översättningen. Anledningen är dock kanske inte främst att källkulturen har objektifierats, utan att måltexten har fått en mer nominell och formell framställning (Hellspong & Ledin 1997, kap. 10 och 12). Frånfallet av personliga pronomina uppvisar också det Berman (1984) kallar förädlingstendenser där retoriska, opersonliga eller passiva element tillsätts översättningen för att ge den en ”vältalig” karaktär, exempelvis **comentamos** (ordagrant ”vi kommenterar”) som översatts med **heter det att** i 35:62. Här bör också tilläggas att hänsyn tagits till specifika skillnader i språkparet spanska-svenska eftersom man i spanskan sällan sätter ut personliga pronomina. Samtliga verb som böjts efter första person pluralis har därför medräknats (**somos** samt ändelserna **-amos**, **-emos** och **-imos/-ímos**, se bilaga 2).

3.2.2 Kulturspecifika konnotationer

Andra förekomster av icke-tematiserade begrepp avser snarast sådana som i översättning mister sina konnotationer eller sin ikonicitet vilket leder till att måltexten främst försvagas kvalitativt. En term är ikonisk när dess referent framkallar en bild som säger något om företeelsen och samtidigt om företeelsens varande, menar Berman (1984). Som exempel kan nämnas det föga

fantasieggande begreppet **kaktus**saft (34:37) som visserligen beskriver vad **aguamiel** är, men där både det poetiska i ordet (ordagrant ”honungsvatten”) och konnotationerna till den söta saven från agaveplantan som på några timmar förvandlas till kaktusölet pulque går förlorade.

Även odiskutabla och källtrogna lösningar i översättningen råkar ut för samma förlust, **el diez de mayo** översatt till **den 10 maj** (33:33) är lika korrekt som att **el 15 de septiembre** motsvaras av **den 15 september** (33:24) på svenska. Skillnaden är dock att självständighetsdagen i september får sin förklaring i samma mening i texten medan det för den oinvigda läsaren inte självklart framgår av sammanhanget att **den 10 maj** är mors dag i Mexiko. Denna helgdag är en högtid som dessutom firas i mycket större utsträckning än i den svenska målkulturen.

Ett återkommande tema i kapitlet ”La Malinches söner” är kolonialismen och till den relaterade begrepp som kretsar kring till exempel Cortés och spanjorernas erövring, kolonialmaktens rasindelning och självständigheten. Begreppen kan huvudsakligen klassas som icke-tematiserade, de ges ingen förklaring i texten och antas med all säkerhet tillhöra allmänbildningen hos källtextens läsare. Det har tidigare konstaterats att måltextens läsare inte förväntas ha samma förkunskaper, vilket också medför att en källtrogen översättning ändå tenderar att försvaga måltexten både kvalitativt och kvantitativt.

Begreppen förlorar många av sina konnotationer – jämför **la Conquista** med det gemeninledda och mer allmänna begreppet **erövringen** (44:215) – eller översätts med färre synonymer – både det frekventa **indio** och det endast en gång förekommande **indigenista** (47:259) har blivit **indianska** i måltexten.

I den språkligt överensstämmande översättningen av **Nueva España** till **Nya Spanien** (48:273) är kolonialiseringskonnotationerna mycket starka för läsaren i källkulturen medan måltextens läsare bör ha goda kunskaper om koloniseringen av den amerikanska kontinenten för att genast förstå att denna

plats är densamma som Mexiko. På samma gång verkar inte måltextens läsare avkrävas detaljkunskaper i stil med att Mexiko ligger i Nordamerika, istället översätts både **América** och **Sudamérica** med **Sydamerika** (34:38, 50) vilket kan hävdas vara en översättning som visar rationaliserande och i viss mån exotiserande tendenser.

Svårheten vid översättningen av de icke-tematiserade kulturspecifika begrepp tycks ha varit att de har översatts med svenska motsvarigheter ”enligt ordboken” i högre grad än de tematiserade, vilket inte gör lösningarna sämre, men de kommer att ha mist sina ursprungliga konnotationer. I vissa fall har begreppen även översatts i enlighet med målkulturens stereotypa bild av källkulturen. Detta påverkar måltexten dels på textytan i form av kvantitativ och kvalitativ försvagning och dels i textens dolda dimension genom att de underliggande betydelsemönstren och den folkspråkliga strukturen som utgör själva kärnan i den nationalitetsskapande källtexten bryts ned.

3.3 Ändrad tematisering

I vissa fall har begreppen blivit tematiserade i översättning medan andra har mist källtextens tematisering:

3.3.1 Förvärvad tematisering

Som tidigare konstaterats kan en typografisk markering i många fall öka tematiseringen eftersom en sådan signalerar att någonting är iögonfallande i texten på ett eller annan sätt. Paz anknyter med sin formulering **roen sus huesos** (38:112) till det folkspråkliga uttrycket ”andar detrás del hueso” (ungefär ”följa efter benet”) vilket innebär att man utnyttjar sina kontakter för att göra karriär, oftast en politisk sådan och gärna på andras bekostnad. Detta fasta uttrycket förekommer dock inte explicit i källtexten och **roen sus huesos** är heller inte tematiserat, men Paz ordlek har översatts ordagrant och fått en markering med

citattecken i måltexten, ”**gnager på sina köttben**”, och väntas då förmodligen motsvara ett idiom eller fast uttryck på källspråket, vilket här inte är fallet.

Översättningsstrategin och den påföljande tematiseringen är också något inkonsekvent i ett par fall, **conquistador** har till exempel vid ett tillfälle översatts med ”erövrare” (**del conquistador _ erövrarens** 42:180) och i ett annat med det exotiserande och populariserande **conquistadoren**, en mer tematiserad hybrid med svensk efterställd bestämd artikel (46:241). Samma sak sker med **fiestas**. Uttrycket förekommer vid två tillfällen, **las fiestas** som först översatts utan bestämd artikel till **fester** (34:46) och sedan med **fiestorna** (36:80). I de senare lösningarna av de båda begreppen har alltså översättarna valt att integrera det främmande begreppet och göra en hybridform av det med svensk efterställd bestämd artikel. Detta kan argumenteras vara en tendens till exotisering och popularisering, där en pseudoslang (Berman 1984) införs eftersom läsaren antas förstå begreppet, antingen på grund av den lexikala likheten med det svenska substantivet ”fest” eller möjligen genom kunskaper om företeelsen från den spanska kulturen som kan antas vara något mer närstående och bekant.

3.3.2 Förlorad tematisering

I andra fall kan det handla om det omvända, tematiserade begrepp i källtexten som överförs som icke-tematiserade kulturspecifika begrepp i översättningen. I källtexten markeras ett uttryck med ett förklarande tillägg likt exemplen ur måltexten ovan, nämligen ”**lambiscones**” (**de lamer**) som alltså härstammar från verbet ”slicka” men helt förlorar sin tematisering i översättningens **rövslickare** (38:107). Ordvalet tenderar samtidigt att popularisera och exotisera källtextens folkspråkliga uttryck genom att det har översatts med ett svenskt slanguttryck (Berman 1984). Här är strategin helt klart målspråksinriktad och lösningen utgör ett undantag där man annars kunde ha väntat sig att ”**lambiscones**” skulle ha bibehållits och fått sin förklaring som ett tillägg i den lägliga förklarande parentes, som nu istället utelämnats.

En ändring i den typografiska markeringen som också är något förvånande är källtextens citatmarkerade och tillika tematiserade **el "macho"** som i översättning förlorar citattecknen och får svensk efterställd bestämd artikel i **machon** (40:152, 155). Det intressanta är att det svenska begreppet **macho** troligtvis bygger på målkulturens föreställningar om den mexikanska (eller åtminstone den latinska) kulturen, medan det i källspråket markeras och alltså signalerar något slags distansering. Undantaget är **"machos"** som överförs oöversatt och således betecknar ett substantiv i pluralis på spanska i både käll- och måltexten (42:182). Begreppet **el macho** förekommer även två gånger utan citattecken i källtexten men då snarare i betydelsen **hannen**, som det i första förekomsten också har översatts med (36:7). Andra gången föll valet istället på hybriden **el machos** (37:96) och betecknar alltså ett substantiv i singularis men med svenskt genitiv-s.

3.3.3 Ändrad ikonicitet

Många av de kulturspecifika begreppen förlorar av naturliga skäl helt sin folkspråkliga ikonicitet i översättning då fasta uttryck och idiom bryts ned, oftast helt enkelt för att språkbilden saknas i målspråket. De i källtexten tematiserade begreppen blir inte alls ikoniska i målspråket, allra minst oöversatta, och de icke-tematiserade undgår måltextens läsare eftersom de integreras ordagranna eller exotiserade i översättningen, som tidigare konstaterats.

Ett par exempel är **caciques** som översatts med **indianhövdingarna** (42:181), en något exotiserande term som inte nödvändigtvis innefattar samma associationer till tyranni eller maktlystnad på målspråket, och **hacendados** som överförs som **plantageägarna** (42:181) vilket eventuellt riskerar att försätta läsaren bland bomullsfälten i södra USA istället för på den mexikanska landsbygden. I källspråket ger dock båda dessa begrepp förmodligen den mexikanska läsaren associationer till kolonialismen.

Det är dock här svårt att förorda någon annan än en källtrogen strategi i dessa fall eftersom det skulle förlöjliga författaren och källtexten om

målpratets motsvarigheter till de ikoniska begreppen valdes, enligt både Schleiermacher (1813) och Berman (1984). Metaforer och liknelser från djurriket, till exempel, är visserligen vanliga även i den svenska målpratetskulturen, men egenskaperna hos de **tigres**, **águilas** och **leones** som så ordagrant har översatts med **tigrar**, **örnar** och **lejon** (38:110) ger tyvärr knappast måltextens läsare samma associationer, om ens några, som de källtextens läsare kan tänkas få.

I ett par fall av de analyserade förekomsterna har översättarnas val fallit på kulturspecifika begrepp som omfattar en folkspråklig iconicitet även i målkulturen. Det första exemplet skulle eventuellt kunna försätta källtextens handling i målkulturen för en sekund, även om översättarnas strategi återigen är att ligga mycket nära originalet. Uttrycket **antigüedad** har översatts med **fortid** (48:268), ett begrepp som i vid bemärkelse betecknar förhistorisk tid. Samtidigt är det ett mycket kulturspecifikt begrepp även i målkulturen som gärna för tankarna till nordisk forntid istället, med associationer till stenålder och vikingar. Det bör dock understrykas att **fortid** naturligtvis inte valts med avseende på nordisk förhistorisk tid men att begreppets betingade kulturförankring ändå kan leda läsaren på villospar.

Slutligen förekommer ett begrepp som inte har någon motsvarighet i målpratet. En **ogro** (40:150) är ett slags mytologisk människoätande jätte vars motsvarighet saknas i den svenska språkkulturens mytologi. Här skapar översättarnas val **varulven** i sin kontext en språkbild och en idiomacitet som kan hävdas överföra liknande konnotationer i måltexten, även om lösningen bryter ner källpratets språkbild (Berman 1984). En annan invändning är att **varulven** likaså existerar i den spansktalande världen som "el hombre lobo", vilken inte åsyftades här i källtexten.

4. Diskussion och sammanfattning

De strategier som används vid översättning av källkulturspecifika begrepp i denna text får till följd att tematiseringen i de allra flesta fall påverkas; begreppens tematisering framhävs, nedtonas eller ändras i måltexten. Mot bakgrund av källtextens ideationella struktur – innehållet – som redogör för mexikanska begrepp på ett närmast encyklopediskt vis var det dock, som tidigare nämnts, väntat att översättarna skulle hålla sig nära originalet i översättningen för att kunna överföra dessa främmande element som just främmande till den svensktalande läsaren. Analysens resultat visar att detta med vissa undantag också tycks vara den huvudsakliga strategin, både vad gäller de begrepp som redan i källtexten var definierade som kulturspecifika och de som inte var det.

Därutöver var det annars överraskande att översättarna använde målspråksorienterade strategier i långt mindre utsträckning än väntat med tanke på källtextens egenart. Mot bakgrund av att ett stort antal begrepp behölls oöversatta och bara markerades typografiskt, vilket är ett extremt källspråkstroget tillvägagångssätt på gränsen till att inte ens anses vara översättning, hade kompensation i form av förklarande tillägg eller omskrivningar ibland varit en ändamålsenlig översättningsstrategi.

En del begrepp behölls också delvis i sin spanska form men försvenskades till något slags hybrider, något som visar på de tendenser Berman kallar popularisering och exotisering i översättning. Detta kan vara ett sätt att försöka underlätta förståelsen för läsaren och samtidigt inte behöva ta bort det främmande elementet helt. Dock kan det påpekas att det är en strategi som snarare uppfyller målkulturens föreställningar om källkulturen, annars skulle denna pseudoöversättning inte förstås och därmed vara meningslös.

Resterande begrepp översattes och behöll oftast sina typografiska markeringar från källtexten och vissa tillfördes även typografiska markeringar i måltexten.

Sammanfattningsvis tycks översättarna huvudsakligen ha valt källspråksorienterade strategier för översättningen av textens kulturspecifika begrepp i linje med vad Schleiermacher och Berman med flera förespråkar, och som de menar är det enda sättet att utföra en översättning mellan två mer avlägsna språkkulturer på.

I några få fall som redovisats i analysen fick denna strategi till resultat att lösningarna kan diskuteras vara extremt källtrogna på bekostnad av förståelsen. Något förvånande kan det tyckas vara att översättarna i så stor utsträckning valt att inte alls översätta de kulturspecifika begreppen. Men som tidigare påpekats vid ett flertal tillfällen är detta också en ofrånkomlig strategi vid översättning av denna typ av text eftersom den uteslutande behandlar källkulturspecifika fenomen och omöjligen kan målspråksanpassas i alltför stor utsträckning utan att totalt mista sin informativa funktion. Här bör det även poängteras att *Ensamhetens labyrint* har översatts av två av Sveriges främsta översättare från spanska och det vore orimligt att vänta sig mindre än den korrekta och källtroget hållna översättning som denna i huvudsak ändå är.

Det som av tids- och utrymmesbrist inte tagits upp i denna uppsats är kulturspecifika begrepp och företeelser inte bara på lexikal nivå utan även på en mer övergripande strukturell nivå, det vill säga på ett syntaktiskt, ideationellt och stilistiskt plan. Det vore även intressant att vidare studera huruvida man vid översättning av kulturspecifika begrepp inom andra texttyper eller genrer använder liknande strategier samt om och hur käll- respektive måltextens funktion och stil påverkas därav.

5. Bibliografi

Primära källor:

- Paz, Octavio 1998 [1950]: *El laberinto de la soledad, Postdata, Vuelta a El laberinto de la soledad*. México, D.F.: Fondo De Cultura Económica
- Paz, Octavio 1984: *Ensamhetens labyrint* (I. Pingel & L. Söderberg övers.). Stockholm: Brombergs Bokförlag

Referenser:

- Benson, Ken, Strandvik, Ingemar och Santos Melero, Mª Esperanza (red.) 1999: *Norstedts spanska ordbok*, Italien: Norstedts Ordbok
- Berman, Antoine 1984: ”Translation and the Trials of the Foreign” (övers. L. Venuti) ur Venuti, Lawrence (red.) och Baker, Mona (utg.) 2000: *The Translation Studies Reader*, London: Routledge
- Bong Seo, Yoon 2002: ”En las vueltas de El laberinto de la soledad de Octavio Paz”, *Sincronía*, verano/summer 2002, Jalisco: Universidad de Guadalajara
- Gómez-Martínez, José Luis (red) 2005: ”Octavio Paz (1914-1998)”, <http://www.ensayistas.org/filosofos/mexico/paz/>
- Hellspong, Lennart och Ledin, Per 1997: *Vägar genom texten. Handbok i bruktextsanalys*, Lund: Studentlitteratur
- Ingo, Rune 1991: *Från källspråk till målspråk. Introduktion i översättningsvetenskap*, Lund: Studentlitteratur
- Lindqvist, Yvonne 2002: *Översättning som social praktik. Toni Morrison och Harlequinserien Passion på svenska*, Stockholm: Almqvist & Wiksell International, kap 2
- Moliner, María 2000: *Diccionario de uso del español*, Madrid: Gredos
- Munday, Jeremy 2001: *Introducing Translation Studies. Theories and Applications*, London: Routledge, kap. 2, 7
- Nationalencyklopedin 2005: <http://www.ne.se/>

- Newmark, Peter 1982: *Approaches to Translation*, Oxford: Pergamon Press, kap. 6
- 1988: *A Textbook of Translation*, Hemel Hempstead: Prentice Hall International, kap. 3-4
- 1991: *About Translation*. Clevedon: Multilingual Matters
- Nida, Eugene 1964: "Principles of Correspondence" ur Venuti, Lawrence & Baker, Mona (utg.) 2000: *The Translation Studies Reader*, London, Routledge; s. 126-140
- Nygren, Håkan (red.) 2003: *Svenskt språkbruk: ordbok över konstruktioner och fraser*, Norge: Svenska språknämnden och Norstedts Ordbok
- Pym, Anthony 2003: "Translational ethics and electronic technologies" från *VI Seminário de Tradução Científica e Técnica em Língua Portuguesa A Profissionalização do Tradutor*, Lisbon: Fundação Calouste Gulbenkian, http://www.fut.es/~apym/on-line/lisbon_ethics.pdf
- Santesson, Sara 2002: *Svenska skrivregler*, Falköping: Svenska språknämnden
- Schleiermacher, Friedrich 1813: "Om de olika metoderna att översätta" (översättning L. Bjurman) ur Kleberg, Lars (red.) 1998: *Med andra ord. Texter om litterär översättning*. Stockholm: Natur och Kultur
- Thomson, Catherine Claire 2004: "'Slainte, I goes, and he says his word': *Morvern Callar* undergoes the trial of the foreign" *Language and Literature*, vol. 13(1), London: SAGE Publications, s. 55-71
- Venuti, Lawrence (red.) och Baker, Mona (utg.) 2000: *The Translation Studies Reader*, London: Routledge
- Venuti, Lawrence 1995: *The Translator's Invisibility. A History of Translation*. London: Routledge

6. Resumen en castellano

El objetivo de este trabajo es destacar las estrategias usadas para la traducción al sueco de los conceptos culturales en el ensayo *El laberinto de la soledad* de Octavio Paz. La obra fue traducida en 1984 como *Ensamhetens labyrint* por los prestigiados traductores Lasse Söderberg y Irmgard Pingel. El extracto analizado abarca 4.700 palabras y forma la mayor parte del capítulo "Los hijos de la Malinche" ("La Malinches söner") donde Paz mediante expresiones vernáculas y fenómenos culturales, históricos y religiosos describe la mexicanidad, concluyendo la soledad de su pueblo como el fruto de la unión traidora entre conquistador y conquistada.

El tema principal del texto original es por consiguiente sumamente cultural, algo que podría dificultar la traducción al idioma de destino, especialmente si la cultura meta es lejana de la de origen como es el caso de México y Suecia. Sin embargo, la estrategia general esperada es fiel al idioma de origen, ya que una adaptación a la cultura meta aquí terminaría excluyendo lo típico del texto, o sea, los elementos ajenos de la cultura y el idioma a cual van destinados. En algunos casos también se puede esperar una estrategia opuesta por motivos de comprensión: si un fenómeno es muy ajeno a la cultura de destino, éste exigirá alguna aclaración ó paráfrasis.

Los marcos teóricos de este trabajo se basan en las teorías de Friedrich Schleiermacher y Antoine Berman. El primero, un filósofo alemán del principio del siglo XIX, fue uno de los primeros en formular la paradoja de traducción (la cual se refiere a la imposibilidad del traductor de transmitir el mensaje del escritor al pie de la letra, puesto que no son la misma persona y que el escritor probablemente no se expresaría igual en otro idioma). Schleiermacher defiende un método muy leal al texto de origen tanto para no falsificar las palabras del autor como para ayudar a un intercambio cultural introduciendo elementos ajenos a la cultura de destino. Berman, teórico francés contemporáneo de traducción, sigue los pasos de Schleiermacher también criticando el

etnocentrismo de una estrategia de traducción que pretende facilitar demasiado la comprensión del lector extranjero borrando los rasgos característicos del original. En base a esto, Berman formula doce tendencias destacables en todo tipo de textos traducidos, sin embargo, más frecuentes ó resaltantes en traducción entre culturas ó idiomas muy ajenos.

La parte investigadora del trabajo consta de un análisis de texto de el original y la traducción según el modelo de Hellspong y Ledin (1997) enfocando en el contexto situacional y cultural. A continuación sigue un estudio presentado íntegramente en el anexo "Bilaga 2" de los conceptos culturales como elementos léxicos a la luz del contexto. El estudio divide los conceptos culturales según el texto de origen en conceptos tematizados, no tematizados y tematización modificada.

Por lo general, los conceptos que están tematizados en el texto de fuente se trasladan intraducidos ó ligeramente modificados y en la mayoría de los casos marcados tipográficamente. En unos pocos casos de excepción se halla una estrategia más dirigida hacia el idioma de destino presentando suplementos aclaratorios. La mayor parte de los conceptos no tematizados en el texto de origen tampoco están tematizados en el de destino. Estos conceptos al traducirse corren el riesgo de perder las connotaciones del idioma de fuente. En el caso de conceptos cuya tematización se modifica a través de la traducción, los ejemplos son diversos, en donde encontramos conceptos culturales con connotaciones distintas de las dos culturas.

Concluyendo el presente trabajo vemos que los traductores principalmente han utilizado una estrategia orientada hacia el idioma y el texto de origen, según defiende Schleiermacher y Berman. Sin embargo, en algunos casos esta misma estrategia conlleva a una comprensión reducida del texto de destino. En otros, al intentar ayudar al lector, se hallan varias de las tendencias de Berman, por ejemplo la de exotización y expansión.

Bilaga 1

1. En nuestro lenguaje diario hay un grupo de palabras prohibidas, secretas, sin contenido claro, y a cuya mágica ambigüedad confiamos la expresión de las más brutales o sutiles de nuestras emociones y reacciones	1. I vårt vardagsspråk finns ett antal förbjudna, hemliga ord utan klar betydelse, med vilka vi, trots deras magiska mångtydighet, uttrycker både våra mest brutala och mest subtila känslor och reaktioner: kraftord som vi uttalar högt bara när vi inte är herre över oss själva
2. Palabras malditas, que sólo pronunciamos en voz alta cuando no somos dueños de nosotros mismos	2.
3. Confusamente reflejan nuestra intimidad: las explosiones de nuestra vitalidad las iluminan y las depresiones de nuestro ánimo las oscurecen	3. På ett oklart sätt speglar de vårt innersta: våra utbrott av vitalitet får dem att glimta fram och våra själsliga depressioner får dem att fördunklas
4. Lenguaje sagrado, como el de los niños, la poesía y las sectas	4. Det är ett heligt språk liksom barnens, poesins och sekternas
5. Cada letra y cada sílaba están animadas de una vida doble, al mismo tiempo luminosa y oscura, que nos revela y oculta	5. Varenda bokstav, varenda stavelse besjålas av ett dubbelt liv, lysande eller dunkelt, som visar upp eller döljer oss
6. Palabras que no dicen nada y dicen todo	6. Ord som ingenting säger och som säger allt
7. Los adolescentes, cuando quieren presumir de hombres, las pronuncian con voz ronca	7. Ynglingar som vill låtsa sig vara vuxna uttalar orden med grov röst
8. Las repiten las señoras, ya para significar su libertad de espíritu, ya para mostrar la verdad de sus sentimientos	8. Kvinnor upprepar dem, ibland för att visa att de är andligen frigjorda, ibland för att visa uppriktigheten i sina känslor
9. Pues estas palabras son definitivas, categóricas, a pesar de su ambigüedad y de la facilidad con que varía su significado	9. Orden är bestämda och kategoriska trots sin tvetydighet och den lätthet med vilken de växlar betydelse
10. Son las malas palabras, único lenguaje vivo en un mundo de vocablos anémicos	10. Det är fula ord, det enda levande språket i en värld full av anemiska glosor: en poesi tillgänglig för alla
11. La poesia al alcance de todos	11.
12.	12.
13. Cada país tiene la suya	13. Varje land har sin poesi
14. En la nuestra, en sus breves y desgarradas, agresivas, chispeantes sílabas, parecidas a la momentánea luz que arroja el cuchillo cuando se le descarga contra un cuerpo opaco y duro, se condensan todos nuestros apetitos, nuestras iras, nuestros entusiasmos y los anhelos que pelean en nuestro fondo, inexpresados	14. I vår egen, i dess korta, brutna, aggressiva, gnistrande stavelser, som liknar knivens snabba ljusglimt, när den tränger in i en fast och hård kropp, samlas alla våra lustar, vår vrede, vår hänförelse och vår längtan, alla de undertryckta känslor som kämpar i vårt inre
15. Esa palabra es nuestro santo y seña	15. För oss är ordet heligt och ett tecken
16. Por ella y en ella nos reconocemos entre extraños y a ella acudimos cada vez que aflora a nuestros labios la condición de nuestro ser	16.
17. Conocerla, usarla, arrojándola al aire	17. Att använda det, kasta det rätt ut i luften

como un juguete vistoso o haciéndola vibrar como un arma afilada, es una manera de afirmar nuestra mexicanidad	som en märkvärdig leksak, få det att vibrera som ett vasst vapen, är ett sätt att bejaka vår mexikanskhets
18. Toda la angustiada tensión que nos habita se expresa en una frase que nos viene a la boca cuando la cólera, la alegría o el entusiasmo nos llevan a exaltar nuestra condición de mexicanos:	18. All den ångestfyllda spänning vi är fyllda av tar sig uttryck i det rop som ligger närmast till hands när ursinne, glädje eller hänförelse får oss att dramatisera vår belägenhet som mexikaner:
19. ¡Viva México, hijos de la Chingada!	19. <i>Viva México, Hijos de La Chingada!</i>
20. Verdadero grito de guerra, cargado de una electricidad particular, esta frase es un reto y una afirmación, un disparo, dirigido contra un enemigo imaginario, y una explosión en el aire	20. Det är ett verkligt stridsrop med en alldeles särskild laddning, en utmaning och ett bejakande, ett pistolskott mot en inbillad fiende, en krevad i tomma intet
21. Nuevamente, con cierta patética y plástica fatalidad, se presenta la imagen del cohete que sube al cielo, se dispersa en chispas y cae oscuramente	21. Med en viss patetisk, åskådlig ödesbestämmdhet dyker bilden åter upp av en raket som stiger mot skyn, splittras och faller i gnistor ner genom dunklet
22. O la del aullido en que terminan nuestras canciones, y que posee la misma ambigua resonancia: alegría rencorosa, desgarrada afirmación que se abre el pecho y se consume a sí misma	22. Och skriket som våra sånger brukar sluta med har samma tvetydiga resonans: en hämndlysten glädje, en hjärtslitande självbejakelse, som spränger bröstet och förtonar
23.	23.
24. Con ese grito, que es de rigor gritar cada 15 de septiembre, aniversario de la Independencia, nos afirmamos y afirmamos a nuestra patria, frente, contra y a pesar de los demás	24. Med detta skrik, som ovillkorligen måste skrikas den 15 september, självständighetsdagen, bejakar vi oss själva och vårt fädernesland inför, i motsats till och trots alla andra
25. ¿ Y quiénes son los demás?	25. Men vilka är då alla andra?
26. Los demás son los "hijos de la chingada": los extranjeros, los malos mexicanos, nuestros enemigos, nuestros rivales	26. De andra är "La Chingadas barn", utlänningarna, de dåliga mexikanerna, våra fiender, våra rivaler, i varje fall – de andra
27. En todo caso, los "otros"	27.
28. Esto es, todos aquellos que no son lo que nosotros somos	28. Det vill säga alla som inte är likadana som vi
29. Y esos otros no se definen sino en cuanto hijos de una madre tan indeterminada y vaga como ellos mismos	29. "De andra" kan inte betecknas på annat sätt än som barn till en mor, lika obestämd och vag som de själva
30. ¿Quién es la Chingada?	30. Men vem är då La Chingada?
31. Ante todo, es la Madre	31. Först och främst är hon Modern
32. No una Madre de carne y hueso, sino una figura mítica	32. Inte en mor av kött och blod utan en mytisk gestalt
33. La Chingada es una de las representaciones mexicanas de la Maternidad, como la Llorona o la "sufrida madre mexicana" que festejamos el diez de mayo	33. La Chingada är en av de mexikanska föreställningarna om moderskapet: Gråterskan eller Den lidande mexikanska modern, som vi firar den 10 maj
34. La Chingada es la madre que ha sufrido, metafórica o realmente, la acción corrosiva e infamante implícita en el verbo que le da nombre	34. La Chingada är den mor som både metaforiskt och i verkligheten har utsatts för den skoningslösa, gemena behandlig som ordet innebär och som har gett henne hennes

	namn
35. Vale la pena detenerse en el significado de esta voz	35. Det är mödan värt att uppehålla sig vid ordets språkliga betydelse
36. En la <i>Anarquía del lenguaje en la América Española</i> , Darío Rubio examina el origen de esta palabra y enumera las significaciones que le prestan casi todos los pueblos hispanoamericanos	36. I sin <i>Anarquía del lenguaje en la América Española</i> forskar Darío Rubio efter ordets ursprung och räknar upp olika betydelser som nästan alla spanskamerikanska folk gett det
37. Es probable su procedencia azteca: chingaste es xinachtli (semilla de hortaliza) o xinachtli (aguamiel fermentado)	37. Troligen är det av aztekiskt ursprung, "chingaste" motsvarar det aztekiska "xinachtli" (grönsaksfrö) eller "zinachtli" (jäst kaktusjuice)
38. La voz y sus derivados se usan, en casi toda América y en algunas regiones de España, asociados a las bebidas alcohólicas o no: chingaste son los residuos o heces que quedan en el vaso, en Guatemala y El Salvador; en Oaxaca llaman chingaditos a los restos del café; en todo México se llama chinguere -o, significativamente, piquete- al alcohol; en Chile, Perú y Ecuador la chingana es la taberna; en España chingar equivale a beber mucho, a embriagarse; y en Cuba, un chinguirito, es un trago de alcohol	38. Ordet och alla därur härledda ord används i nästan hela Sydamerika och i vissa delar av Spanien och är förknippat med drycker, alkoholhaltiga eller inte
39.	39. I Guatemala och El Salvador kallas resterna eller bottenresterna som ibland finns kvar i glaset "chingaste"
40.	40. I Oaxaca kallas kafferester "chingaditos", i hela Mexiko kallas sprit "chinguere" eller betecknande nog "piquete"
41.	41. I Chile, Peru och Ecuador kallas krogen "la chingana"
42.	42. I Spanien betyder "chingar" att dricka för mycket, berusa sig
43.	43. På Kuba är en "chinguirito" en sup
44. Chingar también implica la idea de fracaso	44. "Chingar" hör också ihop med begreppet att misslyckas
45. En Chile y Argentina se chinga un petardo, "cuando no revienta, se frustra o sale fallido"	45. I Chile och Argentina säger man "chingar un petardo" om en fyrverkeripjäsa som slocknar utan att ha exploderat
46. Y las empresas que fracasan, las fiestas que se aguan, las acciones que no llegan a su término, se chingan	46. Företag som går omkull, fester som inte blir av, handlingar som aldrig blir utförda "se chingan"
47. En Colombia, chingarse es llevarse un chasco	47. I Colombia betyder "chingarse" att låta lura sig
48. En el Plata un vestido desgarrado es un vestido chingado	48. I El Plata kallas en sönderriven klänning "un vestido chingado"
49. En casi todas partes chingarse es salir burlado, fracasar	49. Nästan överallt betyder "chingar" att göra bort sig, att misslyckas
50. Chingar, asimismo, se emplea en algunas partes de Sudamérica como sinónimo de	50. I vissa delar av Sydamerika används "chingar" också som synonym för att besvära,

molestar, zaherir, burlar	såra, håna
51. Es un verbo agresivo, como puede verse por todas estas significaciones: descolar a los animales, incitar o hurgar a los gallos, chunguear, chasquear, perjudicar, echar a perder, frustrar	51. Det är ett aggressivt verb, vilket framgår av alla de olika betydelseerna: att kupera svansen på djur, reta upp eller egga stridstuppar, driva med någon, lura, skada, förstöra, förinta någon
52. En México los significados de la palabra son innumerables	52. I Mexiko har ordet oräkneliga betydelser
53. Es una voz mágica	53. Det är ett magiskt ord
54. Basta un cambio de tono, una inflexión apenas, para que el sentido varíe	54. Ett ändrat tonfall, nätt och jämnt en skiftning i rösten, är nog för att ordet skall ändra betydelse
55. Hay tantos matices como entonaciones: tantos significados como sentimientos	55. Det har lika många nyanser som tonfall, lika många betydelser som känslor
56. Se puede ser un chingón, un Gran Chingón (en los negocios, en la política, en el crimen, con las mujeres), un chingaquedito (silencioso, disimulado, urdiendo tramas en la sombra, avanzando cauto para dar el mazazo), un chingoncito	56. Man kan vara en "chingón" eller en "Gran Chingón" (i affärer, inom politiken, i kriminella sammanhang, i förhållande till kvinnor)
57.	57. En "chingaquito" (en tystlåten och hycklande person som smider ränker i dunklet, smyger fram och slår till med sin påk) eller en "chingoncito", det vill säga en liten chingón
58. Pero la pluralidad de significaciones no impide que la idea de agresión—en todos sus grados, desde el simple de incomodar, picar, zaherir, hasta el de violar, desgarrar y matar—se presente siempre como significado último	58. Men att ordet har så många betydelser hindrar inte att begreppet aggressivitet alltid i olika grad gör sig gällande, alltifrån det enkla att besvära, såra eller reta, till att våldta, förinta eller döda
59. El verbo denota violencia, salir de si mismo y penetrar por la fuerza en otro	59. Ordet betecknar alltid våld, att vara utom sig och använda våld mot någon annan
60. Y también, herir, rasgar, violar -cuerpos, almas, objetos-, destruir	60. Men också att såra, skada, våldta – kroppar, själar och föremål – förstöra dem
61. Cuando algo se rompe, decimos: "se chingó"	61. När något går sönder, säger man "se chingó"
62. Cuando alguien ejecuta un acto desmesurado y contra las reglas, comentamos: "hizo una chingadera"	62. Om någon förgår sig eller bryter mot reglerna heter det att han har gjort en "chinguadera"
63. La idea de romper y de abrir reaparece en casi todas las expresiones	63. Betydelsen att förstöra och spräcka upp återkommer i nästan alla uttrycken
64. La voz está teñida de sexualidad; se puede chingar a una mujer sin poseerla	64. Ordet har också en sexuell prägel, men är inte synonymt med sexualitet: man kan "chingar" en kvinna utan att ta henne, men om man syftar på den sexuella akten har ordet en alldeles särskild anstrykning av övervåld eller bedrägeri
65. Y cuando se alude al acto sexual, la violación o el engaño le prestan un matiz particular	65.

66. El que chinga jamás lo hace con el consentimiento de la chingada	66. "Chingar" är alltid något man gör utan den "chingadas" samtycke
67. En suma, chingar es hacer violencia sobre otro, es un verbo masculino, activo, cruel: pica, hiere, desgarran, mancha	67. Kort sagt, "chingar" är framför allt att utöva våld
68.	68. Det är ett maskulint, aktivt och grymt verb, det sticker, sårar, skadar, besudlar
69. Y provoca una amarga, resentida satisfacción en el que ejecuta	69. Och det ger den som utför handlingen en bitter, harmsen tillfredsställelse
70. Lo chingado es lo pasivo, lo inerte y abierto, por oposición a lo que chinga, que es activo, agresivo y cerrado	70. "Chingado" är det passiva, det kraftlösa och öppna, i motsats till det som är aktivt och slutet
71. El chingón es el macho, el que abre	71. "El chingón" är hannen, han som spräcker upp, öppnar
72. La chingada, la hembra, la pasividad pura, inerte ante el exterior	72. "La chingada" är honan, ren passivitet, värnlöshet mot yttervärlden
73. La relación entre ambos es violenta, determinada por el poder cínico del primero y la impotencia de la otra	73. Förbindelsen dem emellan har en våldsam karaktär och bestäms av den ena partens cyniska makt och den andras vanmakt
74. La idea de violación rige oscuramente todos los significados	74. Begreppet våldtäkt ingår på ett dunkelt sätt i alla de olika betydelseerna
75. La dialéctica de "lo cerrado" y "lo abierto" se cumple así con precisión casi feroz	75. Dialektiken i "det slutna" och "det öppna" fullföljs således med nästan grym precision
76.	76.
77. El poder mágico de la palabra se intensifica por su carácter prohibido	77. Ordets magiska styrka ökas av att det är förbjudet
78. Nadie la dice en público	78. Ingen uttalar det offentligt
79. Solamente un exceso de cólera, una emoción o el entusiasmo delirante justifican su expresión franca	79. Bara en omåttlig ilska, en häftig känsla eller stark entusiasm kan ursäka att man säger det öppet
80. Es una voz que sólo se oye entre hombres, o en grandes fiestas	80. Det är ett ord som bara används karlar emellan eller vid de stora fiestorna
81. Al gritarla, rompemos un velo de pudor, de silencio o de hipocresía	81. Skriker vi ut ordet, så sliter vi sönder skammens, tystnadens och hyckleriets slöja
82. Nos manifestamos tal como somos de verdad	82. Vi visar oss sådana som vi verkligen är
83. Las malas palabras hierven en nuestro interior, como hierven nuestros sentimientos	83. De förbjudna orden väller upp ur vårt inre, känslorna sjuder
84. Cuando salen, los hacen brusca, brutalmente, en forma de alarido, de reto, de ofensa	84. När orden slipper ut, rungar de fram, häftigt och brutalt i form av stridsrop, utmaningar eller förolämpningar
85. Son proyectiles o cuchillos	85. De är projektiler eller knivar, de sliter upp
86. Desgarran	86.
87. Los españoles también abusan de las expresiones fuertes	87. Spanjorerna missbrukar också kraftuttryck, men i jämförelse med dem är mexikanen märkvärdigt snygg i mun
88. Frente a ellos el mexicano es singularmente pulcro	88.
89. Pero mientras los españoles se complacen en la blasfemia y la escatología, nosotros nos	89. Medan spanjorerna finner behag i hädelser och exkrementer, specialiserar sig mexikanen

especializamos en la crueldad y el sadismo	på grymhet och sadism
90. El español es simple: insulta a Dios porque cree en él	90. Spanjoren är enkel, han förolämpar Gud, därför att han tror på honom
91. La blasfemia, dice Machado, es una oración al revés	91. "Hädelsen är en bakvänd bön", säger Machado
92. El placer que experimentan muchos españoles, incluso algunos de sus más altos poetas, al aludir a los detritus y mezclar la práctica con lo sagrado se parece un poco al de los niños que juegan con lodo	92. Den tillfredsställelse som många spanjorer, däribland några av de främsta poeterna, får ut av att tala om avföring och blanda skit med det Heliga får dem att likna barn som leker med smuts
93. Hay, además de resentimiento, el gusto por contrastes, que ha engendrado el estilo barroco y el dramatismo de la gran pintura española	93. Men där finns också den förbittring och den smak för kontraster som har åstadkommit barockstilen och det stora dramatiska måleriet
94. Solo un español puede hablar con autoridad de Onán y Don Juan	94. Bara en spanjor kan tala sakkunnigt om Onan och Don Juan
95. En las expresiones mexicanas, por el contrario, no se advierte la dualidad española simbolizada por la oposición de lo real y lo ideal, los místicos y los pícaros, el Quevedo fúnebre y el escatológico, sino la dicotomía entre lo cerrado y lo abierto	95. I de mexikanska uttrycken däremot finns inte den spanska kluvenheten som symboliserats av motsättningen mellan verklighet och ideal, mellan mystiker och skälmar, mellan den dystre och skatologiske Quevedo, istället finns klyvnaden mellan det slutna och det öppna
96. El verbo chingar indica el triunfo de lo cerrado, el macho, el fuerte, sobre lo abierto	96. Verbet "chingar" betecknar det slutna, el machos, den starkes triumf över det öppna
97.	97.
98. La palabra chingar, con todas estas múltiples significaciones, define gran parte de nuestra vida y califica nuestras relaciones con el resto de nuestros amigos y compatriotas	98. Ordet "chingar" med sina mångskiftande betydelser styr i stor utsträckning hela vårt liv och stämplar alla våra kontakter med vänner och landsmän
99. Para el mexicano la vida es una posibilidad de chingar o de ser chingado	99. För mexikanen är liv detsamma som möjlighet att "chingar" eller att bli "chingado", det vill säga att förödmjuka, straffa och förolämpa
100. Es decir, de humillar, castigar y ofender	100.
101. O a la inversa	101. Eller tvärtom
102. Esta concepción de la vida social como combate engendra fatalmente la división de la sociedad en fuertes y débiles	102. Föreställningen om samhällslivet som en strid delar på ett olyckligt sätt upp samhället i starka och svaga
103. Los fuertes – los chingones sin escrúpulos, duros e inexorables – se rodean de fidelidades ardientes e interesadas	103. De starka, "chingones", skrupelfria, hårda och obönhörliga, omger sig med hetsiga, vinningslystna trogna
104. El servilismo ante los poderosos – especialmente entre la casta de los "políticos", esto es, de los profesionales de los negocios públicos – es una de las deplorables consecuencias de esta situación	104. Underdånighet gentemot de mäktiga – särskilt inom "politikerkastrén", det vill säga bland dem som yrkesmässigt sysslar med offentliga angelägenheter – är en av de mest beklagliga följderna av vår situation
105. Otra, no menos degradante, es la adhesión a las personas y no a los principios	105. En annan, inte mindre förnedrande följd, är lojaliteten mot personer och inte mot principer
106. Con frecuencia nuestros políticos	106. Mycket ofta förväxlar våra politiker de

confunden los negocios públicos con los privados	offentliga angelägenheterna med sina egna privata
107. No importa	107. Men det spelar ingen roll, deras rikedom och deras inflytande på administrationen gör det ändå möjligt för dem att hålla sig med anhängare som folket så träffande kallar rövslickare
108. Su riqueza o su influencia en la administración pública les permite sostener una mesnada de individuos a los que el pueblo llama, muy atinadamente, “lambiscones” (de lamer)	108.
109.	109.
110. El verbo chingar – maligno, ágil y juguetón como un animal de presa – engendra muchas expresiones que hacen de nuestro mundo una selva: hay tigres en los negocios, águilas en las escuelas o en los presidios, leones con los amigos	110. Verbet “chingar”, ondskefullt, smidigt och gäckande som ett rovdjur, är upphov till många av våra uttryck som gör världen till en urskog: det finns tigrar inom affärslivet, örnar i skolor och fängelser, lejon bland vännerna
111. El soborno se llama “morder”	111. Att ta emot mutor kallas att “bita”
112. Los burócratas roen sus huesos (los empleos públicos)	112. Byråkraterna, de offentliga tjänstemännen, “gnager på sina köttben”
113. Y en un mundo de chingones, las relaciones duras, presididas por la violencia y el recelo, en el que nadie se abre ni se raja y todos quieren chingar, las ideas y el trabajo cuentan poco	113. I en värld av “chingones”, av hårda relationer, där våld och misstro är förhärskande, där ingen öppnar sig eller visar upp någon spricka och där alla vill “chingar”, betyder ideal och arbete mycket litet
114. Lo único que vale es la hombría, el valor personal, capaz de imponerse	114. Det enda som är något värt är manligheten, den personliga djärvheten, förmågan att göra sig gällande
115.	115.
116. La voz tiene además otro significado, más restringido	116. Ordet har dessutom en annan, mer begränsad betydelse
117. Cuando decimos “vete a la Chingada”, enviamos a nuestro interlocutor a un espacio lejano, vago e indeterminado	117. Om vi säger: - Ge dig iväg till La Chingada! vill vi skicka den vi talar med till ett avlägset, obestämt ställe, de trasiga, utslitna sakernas land, ett enormt stort, grått och tomt land som inte finns, men som kanske får oss att tänka på Kina, inte bara för den fonetiska likhetens skull, utan för att det också är ett enormt stort och avlägset land
118. Al país de las cosas rotas, gastadas	118.
119. País gris, que no está en ninguna parte, inmenso y vacío	119.
120. Y no solo por simple asociación fonética lo comparamos con la China, que es también inmensa y remota	120.
121. La Chingada, a fuerza de uso, de significaciones contrarias y de roce de labios coléricos, o entusiasmados, acaba por gastarse, agotar sus contenidos y desaparece	121. Uttrycket “chingar” används så mycket, har så många motsatta betydelser och har nötts på så många arga eller hänförda läppar att det börjar bli utslitet, innebörden bleknar

	och försvinner
122. Es una palabra hueca	122. Det är bara ett tomt ord
123. No quiere decir nada	123. Det säger ingenting
124. Es la Nada	124. Det är ingenting
125.	125.
126. Después de esta digresión sí se puede contestar a la pregunta ¿qué es la Chingada?	126. Efter denna utvikning kan man besvara frågan: vem är "La Chingada"?
127. La Chingada es la Madre abierta, violada o burlada por la fuerza	127. La Chingada är den av makten öppnade, våldtagna och förhånade Modern
128. El "hijo de la Chingada" es el engendro de la violación, del rapto o de la burla	128. "Son till La Chingada" är ett foster av våld, våldtäkt eller bedrägeri
129. Si se compara esta expresión con la española, "hijo de puta", se advierte inmediatamente la diferencia	129. Jämför man uttrycket "hijo de puta" (son till en hora) märker man skillnaden
130. Para el español la deshonra consiste en ser hijo de una mujer que voluntariamente se entrega, una prostituta; para el mexicano, el ser fruto de una violación	130. För spanjoren ligger vanäran i att man är son till en kvinna som har gett sig frivilligt, en prostituerad, för mexikanen i att man är frukten av en våldtäkt
131. Manuel Cabrera me hace observar que la actitud española refleja una concepción histórica y moral del pecado original, en tanto que la del mexicano, más honda y genuina, trasciende anécdota y ética	131. Marcel Cabrera har fått mig att beakta att den spanska hållningen speglar en historisk moralisk uppfattning om arvsynen och att den mexikanska är djupare och mer äkta, höjd över det anekdotiska och det etiska
132. En efecto, toda mujer, incluso la que se da voluntariamente, es desgarrada, chingada por el hombre	132. I själva verket är varje kvinna, även om hon ger sig hän frivilligt, "chingada", det vill säga förstörd av mannen
133. En cierto sentido todos somos, por el solo hecho de nacer de mujer, hijos de la Chingada, hijos de Eva	133. I viss mening är vi alla, enbart genom att ha blivit födda av en kvinna "La Chingadas söner", Evas söner
134. Mas lo característico del mexicano reside, a mi juicio, en la violenta, sarcástica humillación de la Madre y en la no menos violenta afirmación del Padre	134. Det för mexikanen karakteristiska ligger enligt min åsikt i det häftiga, hånfulla förödmjukandet av modern och det inte mindre häftiga bejakandet av Fadern
135. Una amiga – las mujeres son más sensibles a la extrañeza de la situación – me hacía ver que la admiración por el Padre, símbolo de lo cerrado y agresivo, capaz de chingar y abrir, se transparenta en una expresión que empleamos cuando queremos imponer a otro nuestra superioridad:	135. En kvinnlig vän – kvinnor är mer känsliga för det egendomliga i situationen – fick mig att inse, att den beundran som finns för Fadern, symbolen för det slutna och aggressiva, i stånd till att "chingar" och öppna, lyser igenom i uttryck som vi mexikaner använder, när vi vill tvinga på någon vår överlägsenhet:
136. "Yo soy tu padre"	136. "Jag är din far!"
137. En suma, la cuestión del origen es el centro secreto de nuestra ansiedad y angustia	137. Kort sagt, frågan om vårt ursprung är i hemlighet medelpunkten för vår ångest och rädsla
138. Vale la pena detenerse un poco en el sentido que todo esto tiene para nosotros	138. Det lönar mödan att uppehålla sig en smula vid den betydelse det har för oss
139.	139.
140. Estamos solos	140. Vi är ensamma
141. La soledad, fondo de donde brota la	141. Ensamheten som är ångestens grogrund

angustia, empezó el día en que nos desprendimos del ámbito materno y caímos en un mundo extraño y hostil	började samma dag som vi lösgjorde oss ur modersskötet och föll ut i en främmande, fientlig värld
142. Hemos caído; y esta caída, este sabernos caídos, nos vuelve culpables	142. Vi föll och detta fall, medvetandet om att vi har fallit, gör oss skyldiga
143. ¿De qué?	143. Till vad?
144. De un delito sin nombre: del haber nacido	144. Till ett namnlöst brott: det att ha blivit födda
145. Estos sentimientos son comunes a todos los hombres y no hay en ellos nada que sea específicamente mexicano; así pues, no se trata de repetir una descripción que ya ha sido hecha muchas veces, sino de aislar algunos rasgos y emociones que iluminan con una luz particular la condición universal del hombre	145. Den känslan är gemensam för alla människor, ingenting i den är särskilt utmärkande för mexikaner
146.	146. Det gäller alltså inte att än en gång upprepa redan kända fakta, utan att påpeka några karaktärsdrag och känslor som kastar ett särskilt ljus över människans situation i världen
147.	147.
148. En todas las civilizaciones la imagen de Dios Padre –apenas destrona a las divinidades femeninas– se presenta como una figura ambivalente	148. I alla civilisationer där Gud Fader nätt och jämnt har detroniserat de kvinnliga gudomligheterna, framstår han som en ombytlig gestalt
149. Por una parte, ya sea Jehová, Dios Creador, o Zeus, rey de la creación regulador cósmico, el Padre encarna el poder genésico, origen, de la vida; por la otra, es el principio anterior, el Uno, de donde todo nace y adonde todo desemboca	149. Vare sig Fadern är Jehova, den gudomlige Skaparen, eller Zeus, Skapelsens konung, den kosmiska kontrollen, förkroppsligar han å ena sidan alstrandets kraft, livets ursprung, och å andra sidan urprincipen, den Ende, som allt föds ur och utmynnar i
150. Pero además es el dueño del rayo y del látigo, el tirano y el ogro devorador de la vida	150. Men dessutom är han blixstens och piskans herre, tyrannen, varulven som uppslukar livet
151. Este aspecto – Jehová colérico, Dios de ira, Saturno, Zeus violador de mujeres – es el que aparece casi exclusivamente en las representaciones populares que se hace el mexicano del poder viril	151. Det är nästan uteslutande den aspekten – den koleriske Jehova, vredens Gud, Saturnus, Zeus kvinnoskändaren – som är utgångspunkten för mexikanens folkliga föreställningar om viril styrka
152. El “macho” representa el polo masculino de la vida	152. Machon utgör livets maskulina pol
153. La frase “yo soy tu padre” no tiene ningún sabor paternal, ni se dice para proteger, resguardar o conducir, sino para imponer una superioridad, esto es, para humillar	153. Uttrycket “jag är din far” har inte den minsta anstrykning av faderlighet och man säger det inte heller för att skydda, stödja eller leda motparten, utan för att hävda sig och bevisa sin överlägsenhet, det vill säga för att förödmjuka
154. Su significado real no es distinto al del verbo chingar y algunos de sus derivados	154. Dess verkliga betydelse är nästan densamma som i verbet “chingar” eller någon av dess språkliga avledningar

155. El "Macho" es el gran chingón	155. Machon är i själva verket "el Gran Chingón
156. Una palabra resume la agresividad, impasibilidad, invulnerabilidad, uso descarnado de la violencia y demás atributos del "macho": poder	156. Uttrycket innefattar aggressivitet, oberördhet, osårbarhet, oförväget användande av våld och alla machons tillbehör – makt
157. La fuerza, pero desligada de toda noción de orden: el poder arbitrario, la voluntad pero sin freno y sin cauce	157. En styrka utan något som helst samband med ordning: godtycklig makt, ohämmad vilja utan inriktning
158.	158.
159. La arbitrariedad añade un elemento imprevisto a la figura del "macho"	159. Godtyckligheten ger machons gestalt ett oväntat drag: han är en skämtare
160. Es un humorista	160.
161. Sus bromas son enormes, descomunales y desembocan siempre en el absurdo	161. Han skämt är ofantliga, kusliga, och mynnar alltid ut i det absurda
162. Es conocida la anécdota de aquel que, para "curar" el dolor de cabeza de un compañero de juerga, le vació la pistola en el cráneo	162. En känd anekdot är den om mannen, som för att bota sin kamrats fyllsjuka tömmer pistolen i hans skalle
163. Ciertamente o no, el sucedido revela con qué inexorable rigor la lógica de lo absurdo se introduce en la vida	163. Vare sig händelsen är sann eller inte, visar den med vilken logisk konsekvens det absurda smyger sig in i livet
164. El "macho" hace "chingaderas", es decir actos imprevistos y que producen la confusión, el horror, la destrucción	164. Machon gör "chingaderas", det vill säga oförutsedda handlingar som åstadkommer förvirring, fasa, förödelse
165. Abre al mundo, al abrirlo lo desgarr	165. Han öppnar världen med våld och i och med att han öppnar den, förstör han den
166. El desgarramiento provoca una gran risa siniestra	166. Och förstörelsen framkallar ett kusligt gapskratt
167. A su manera es justo: restablece el equilibrio, pone las cosas en su sitio, esto es, las reduce a polvo, miseria, nada	167. På sitt sätt är det rättvist: han återställer jämvikten, sätter saker och ting på deras rätta plats genom att förvandla dem till stoft, till elände, till intet
168. El humorismo del "macho" es un acto de venganza	168. Machons humor är en hämndeakt
169.	169.
170. Un psicólogo diría que el resentimiento es el fondo de su carácter	170. En psykolog skulle säga att ressentiment är den grund som hans karaktär vilar på
171. No sería difícil percibir también ciertas inclinaciones homosexuales, como el uso y abuso de la pistola, símbolo fálico portador de la muerte y no de la vida, el gusto por las cofradías cerradamente masculinas, etc	171. Det vore också lätt att upptäcka vissa homosexuella böjelser i hans bruk och missbruk av pistolen, den falliska symbolen, bäraren av död och inte av liv, smaken för slutna maskulina sällskap och så vidare
172. Pero cualquiera que sea el origen de estas actitudes, el hecho es que el atributo esencial del "macho", la fuerza, se manifiesta casi siempre con la finalidad de herir, rajar, aniquilar, humillar	172. Men vad orsaken än är till machons attityder, så tar sig hans väsentligaste tillbehör, styrkan, nästan alltid uttryck i en förmåga att sära, sticka, förödmjuka, tillintetgöra
173. Nada más natural, por tanto, que su indiferencia frente a la prole que engendra	173. Ingenting är därför naturligare än att han är likgiltig för sin avkomma
174. No es el fundador de un pueblo; no es el	174. Han är inte en folkets grundare, inte en

patriarca que ejerce la <i>patria potestas</i> ; no es rey, juez, jefe de clan	patriark som utövar <i>patria potestas</i> , inte en konung, domare eller klanhövding
175. Es el poder, aislado en su misma potencia, sin relación ni compromiso con el mundo exterior	175. Han är makten, isolerad i sin egen styrka, utan vare sig förbindelser eller avtal med omvärlden
176. Es la incomunicación pura, la sociedad que devora a sí misma y devora lo que toca	176. Han är den fullständiga isoleringen, ensamheten som förtär sig själv och allt som den kommer i beröring med
177. No pertenece a nuestro mundo; no es de nuestra ciudad; no vive en nuestro barrio	177. Han tillhör inte vår värld, inte vår stad, han bor inte i våra kvarter
178. Viene de lejos, está lejos siempre	178. Han kommer långt bortifrån och är alltid långt borta
179. Es el Extraño	179. Han är det främmande
180. Es imposible no advertir la semejanza que guarda la figura del “macho” con la del conquistador español	180. Man kan inte undgå att se likheten som machons gestalt har bevarat med den spanska erövrarens
181. Éste es el modelo – más mítico que real – que rige las representaciones que el pueblo mexicano se ha hecho de los poderosos: caciques, señores feudales, hacendados, políticos, generales, capitanes de industria	181. Denne är modellen – snarare mytisk än verklig – som styr de föreställningar det mexikanska folket har gjort sig om de mäktiga: indianhövdingarna, feodalherrarna, plantageägarna, politikerna, generalerna, industriledarna
182. Todos ellos son “machos”, “chingones”	182. Allesammans är “machos”, “chingones”
183.	183.
184. El “macho” no tiene contrapartida heroica o divina	184. Machon har inte något heroiskt eller gudomligt skimmer
185. Hidalgo, el “padre de la patria”, como es costumbre llamarlo en la jerga ritual de la República, es un anciano inerme, más encarnación del pueblo desvalido frente a la fuerza que imaginen del poder y la cólera del padre terrible	185. Hidalgo, “fosterlandets fader”, som han enligt gammal sed kallas på republikens rituella kotterspråk, är snarare en kraftlös åldring än en bild av makten och den fruktansvärde, vredgade fadern
186. Entre los numerosos santos patronos de los mexicanos tampoco aparece alguno que ofrezca semejanza con las grandes divinidades masculinas	186. Bland mexikanernas otaliga skyddspatroner finns inte en enda som har någon likhet med de stora, maskulina gudomligheterna
187. Finalmente, no existe una veneración especial por el Dios padre de la Trinidad, figura más bien borrosa	187. När allt kommer omkring har man ingen särskild vördnad för Gud Fader i Treenigheten, en tämligen suddig figur
188. En cambio, es muy frecuente y constante la devoción a Cristo, el Dios hijo, el Dios joven, sobre todo como víctima redentora	188. Vördnaden för Kristus, Guds Son, den unge guden, framför allt som återlösande offer, förekommer däremot ofta och är beständig
189. En las iglesias de los pueblos abundan las esculturas de Jesús —en cruz o cubierto de llagas y heridas— en las que el realismo desollado de los españoles se alía al simbolismo trágico de los indios: las heridas son flores, prenda de resurrección, por una parte y, así mismo, reiteración de que la vida es la máscara dolorosa de la muerte	189. I de folkliga kyrkorna vimlar det av Jesuskulpturer, i vilka spanjorernas hänsynslösa realism har förenats med indianernas tragiska symbolik: såren är blommor, å ena sidan bevis för uppståndelsen, men samtidigt också en upprepning av tesen att livet är dödens smärtsrika mask

190.	190.
191. El fervor del culto al Dios hijo podría explicarse, a primera vista, como herencia de las religiones prehispánicas	191. Innerligheten i kulten av Guds Son skulle vid första ögonkastet kunna förklaras som ett arv från de förspanska religionerna och faktum är att nästan alla de stora maskulina gudomligheterna före spanjorernas ankomst – med undantag av Tláloc, som samtidigt var barn och gubbe, en gudomlighet av mycket ålderdomligt slag – var gudasöner, till exempel Xipe, den växande majsens gud, och Huitzilopochtli, “Söderns krigare”
192. En efecto, a la llegada de los españoles casi todas las grandes divinidades masculinas —con la excepción de Tláloc, niño y viejo simultáneamente, deidad de mayor antigüedad— eran dioses hijos, como Xipe, dios del maíz joven, y Huitzilopochtli, el “guerrero del Sur”.	192.
193. Quizá no sea ocioso recordar que el nacimiento de Huitzilopochtli ofrece más de una analogía con el de Cristo: también es concebido sin contacto carnal; el mensajero divino también es un pájaro (que deja caer una pluma en el regazo de Coatlicue); y, en fin, también el niño Huitzilopochtli debe escapar de la persecución de un Herodes mítico	193. Det är också värt att påminna om att Huitzilopochtli uppvisar mer än en likhet med Kristus: också han är avlad utan kroppslig beröring, den gudomlige budbäraren är en fågel (som låter en fjäder falla ner i Coatlicues sköte) och som barn måste också Huitzilopochtli fly undan en mytisk Herodes
194. Sin embargo, es abusivo utilizar esta analogía para explicar la devoción a Cristo, como lo sería atribuirle a una mera supervivencia del culto a los dioses hijos	194. Ändå vore det utan tvivel fel att använda dessa analogier till att förklara hängivenheten för Kristus och likaså att beteckna dem som enbart kvarlevor av gudasonskulten
195. El mexicano venera a Cristo sangrante y humillado, golpeado por los soldados, condenado por los jueces, porque ve en él la imagen transfigurada de su propio destino	195. Mexikanen tillber den blödande, förödmjukade Kristus, hudflängd av soldaterna och dödsdömd av domarna, därför att han i honom ser en förklarad bild av sitt eget öde
196. Y eso mismo lo lleva a reconocerse en Cuauhtémoc, el joven Emperador azteca, destronado, torturado y asesinado por Cortés	196. Just det får honom också att känna igen sig i Cuauhtémoc, den unge aztekiske kejsaren som torterades och mördades av Cortés
197. Cuauhtémoc quiere decir “águila que cae”	197. Cuauhtémoc betyder “Fallande örnen”
198. El jefe mexica asciende al poder al iniciarse el sitio México-Tenochtitlán, cuando los aztecas han sido abandonados sucesivamente por sus dioses, sus vasallos y sus aliados	198. Den mexikanske ledaren stiger till makten när staden Mexico-Tenochtitlán belägras, efter det att aztekerna undan för undan har övergivits av sina gudar, vasaller och bundsförvanter
199. Asciende sólo para caer, como un héroe mítico	199. Han stiger bara för att falla, likt en mytisk hjälte
200. Inclusive su relación con la mujer se ajusta al arquetipo del héroe joven, a un	200. Till och med i sitt förhållande till kvinnan är han anpassad efter arketyper den

tiempo amante e hijo de la Diosa	unge hjälten som samtidigt är gudinnans älskare och hennes son
201. Así, López Velarde dice que Cuauhtémoc sale al encuentro de Cortés, es decir, al sacrificio final, “desprendido del pecho curvo de la Emperatriz”	201. Som Lopez Velarde påpekar, går Cuauhtémoc till sitt möte med Cortés, det vill säga till det slutliga offret, “borttryckt från kejsarinnans runda bröst”
202. Es un guerrero pero también un niño	202. Han är en krigare och samtidigt ett barn, men cirkeln har ännu inte slutit sig, den fallne hjälten väntar ännu på sin återlösning
203. Sólo que el ciclo heroico no se cierra: héroe caído, aún espera su resurrección	203.
204. No es sorprendente que, para la mayoría de los mexicanos, Cuauhtémoc sea el “joven abuelo”, el origen de México: la tumba del héroe es la cuna del pueblo	204. Det är inte förvånande att Cuauhtémoc för majoriteten av mexikaner är “den unge förfadern”, Mexikos ursprung
205.	205. Hjältens grav är folkets vagg
206. Tal es la dialéctica de los mitos y Cuauhtémoc, antes que una figura histórica, es un mito	206. Detta är mytens dialektik och Cuauhtémoc är snarare en mytisk än en historisk gestalt
207. Y aquí interviene otro elemento decisivo, analogía que hace de esta historia un verdadero poema en busca de un desenlace: se ignora el lugar de la tumba de Cuauhtémoc	207. Här tillkommer ett annat avgörande inslag: en analogi gör berättelsen till ett sannskyldigt poem som söker sin fullbordan: man vet inte ens var Cuauhtémocs grav är belägen
208. El misterio del paradero de sus restos es una de nuestras obsesiones	208. Var hans kvarlevor har sin viloplats är en hemlighet och det har blivit en av våra anfaktelser
209. Encontrarlo significa nada menos que volver a nuestro origen, reanudar nuestra filiación, romper la soledad	209. Att finna platsen vore ingenting mindre än att återvända till vårt ursprung, återknyta till vår härkomst, bryta ensamheten, återuppstå
210. Resucitar	210.
211.	211.
212. Si se interroga a la tercera figura de la tríada, la Madre, escucharemos una respuesta doble	212. Frågar man efter tredje personen i trion, Modern, får man ett dubbelt svar
213. No es un secreto para nadie que el catolicismo mexicano se concentra en el culto a la Virgen de Guadalupe	213. Det är ingen hemlighet att den mexikanska katolicismen kretsar kring kulten av Jungfrun av Guadalupe
214. En primer término: se trata de una Virgen india; enseguida: el lugar de su aparición (ante el indio Juan Diego) es una colina que fue antes santuario dedicado a Tonantzin, “nuestra madre”, diosa de la fertilidad entre los aztecas	214. Men först och främst rör det sig om en indiansk jungfru, sedan om att hon uppenbarade sig för indianen Juan Diego på samma kulle som tidigare var helig och tillägnad Tonantzin, “Vår moder”, fruktbarhetens gudinna hos aztekerna
215. Como es sabido, la Conquista coincide con el apogeo del culto a dos divinidades masculinas: Quetzalcóatl, el dios del autosacrificio (crea el mundo, según el mito, arrojándose a la hoguera, en Teotihuacán) y Huitzilopochtli, el joven dios guerrero que	215. Vi vet att vid tiden för erövringen kulten av två manliga gudomligheter stod på sin höjdpunkt, Quetzalcóatl, självpoffringens gud (som enligt myten skapar världen genom att kasta sig på bålet i Teotihuacán) och Huitzilopochtli, den unge krigsguden som

sacrifica	offrar
216. La derrota de estos dioses –pues eso fue la Conquista para el mundo indio: el fin de un ciclo cósmico y la instauración de un nuevo reinado divino– produjo entre los fieles una suerte de regreso hacia las antiguas divinidades femeninas	216. Gudarnas nederlag som för den indianska världen var en följd av erövringen, blev slutet på en kosmisk cykel och början till en ny gudomlig regeringstid – vilket för de troende innebar en lyckosam återgång till de forna kvinnliga gudomligheterna
217. Este fenómeno de vuelta a la entraña materna, bien conocido por los psicólogos, es sin duda una de las causas determinantes de la rápida popularidad del culto a la Virgen	217. Fenomenet att återvända till modersskötet som är väl känt av psykologerna, är utan tvivel en av de avgörande orsakerna till jungfrukultens snabba popularitet
218. Ahora bien, las deidades indias eran diosas de fecundidad, ligadas a los ritmos cósmicos, los procesos de vegetación y los ritos agrarios	218. De indianska gudomligheterna var fruktbarhetsgudinnor, bundna till de kosmiska rytmerna, växtlighetens kretslopp och jordbrukets riter
219. La Virgen católica es también una Madre (Guadalupe-Tonantzin, la llaman aún algunos peregrinos indios) pero su atributo principal no es velar por la fertilidad de la tierra, sino ser el refugio de los desamparados	219. Den katolska Jungfrun är också en Moder (Guadalupe-Tonantzin, som hon fortfarande kallas av en del indianska pilgrimer), men hennes viktigaste uppgift är inte längre att sörja för jordens fruktbarhet utan att vara en tillflykt för de föräldralösa
220. La situación ha cambiado: no se trata ya de asegurar las cosechas sino de encontrar un regazo	220. Situationen har blivit en annan: det är inte längre frågan om att försäkra sig om skördar utan att finna ett sköte
221. La Virgen es el consuelo de los pobres, el escudo de los débiles, el amparo de los oprimidos	221. Jungfrun är de fattigas tröst, de svagas sköld, de förtrycktas skydd
222. En suma, en la Madre de los huérfanos	222. Hon är med andra ord alla föräldralösas Moder
223. Todos los hombres nacemos desheredados y nuestra condición verdadera es la orfandad, pero esto es particularmente cierto para los indios y los pobres de México	223. Alla människor föds arvlösa, i själva verket är vi alla föräldralösa, men det gäller alldeles särskilt för indianerna och de fattiga i Mexiko
224. El culto a la Virgen no sólo refleja la condición general de los hombres sino una situación histórica concreta, tanto en lo espiritual como en lo material	224. Jungfrukulten speglar inte bara människans allmänna situation utan också en historiskt konkret situation både i fråga om det andliga och det materiella
225. Y hay más: Madre universal, la Virgen es también la intermediaria, la mensajera entre el hombre desheredado y el poder desconocido, sin rostro: el Extraño	225. Inte nog med det, som universell Moder är Jungfrun också mellanhand och budbärerska mellan den arvlösa människan och den okända makten utan ansikte, den Okände
226.	226.
227. Por contraposición a Guadalupe, que es la Madre virgen, la Chingada es la Madre violada	227. I motsats till Guadalupe som är den jungfruliga Modern är “La Chingada” den skändade Modern
228. Ni en ella ni en la Virgen se encuentran rastros de los atributos negros de la Gran Diosa: lascivia de Amaterasu y Afrodita, crueldad de Artemisa y Astarté, magia funesta	228. Varken hos henne eller hos Jungfrun finner man några spår av den stora gudinnans svarta sidor: Amaterasus och Afrodites kättja, Artemis’ (sic!) och Astartes grymhet, Circes

de Circe, amor por la sangre de Kali	ödesdiga magi, Kalis blodtörst
229. Se trata de figuras pasivas	229. Det är alltid frågan om passiva gestalter
230. Guadalupe es la receptividad pura y los beneficios que produce son del mismo orden: consuela, serena, aquietada, enjuga las lágrimas, calma las pasiones	230. Guadalupe är ren mottaglighet och hennes välgärningar är av samma slag: hon tröstar, stillar, lugnar, torkar tårarna, mildrar lidelserna
231. La Chingada es aún más pasiva	231. La Chingada är ännu mera passiv, hennes passivitet är rena förnedringen, hon gör inte motstånd mot våld, hon är bara en trög anhopning av blod, ben och stoft
232. Su pasividad es abyecta: no ofrece resistencia a la violencia, es un montón inerte de sangre, huesos y polvo	232.
233. Su mancha es constitucional y reside, según se ha dicho más arriba, en su sexo	233. Hennes skamfläck är konstitutionell och ligger som tidigare sagts i hennes kön
234. Esta pasividad abierta al exterior la lleva a perder su identidad: es la Chingada	234. Hennes passivitet, vidöppen mot yttervärlden, berövar henne hennes identitet, hon är La Chingada
235. Pierde su nombre, no es nadie ya, se confunde con la nada, es la Nada	235. Sitt eget namn har hon förlorat, hon är inte längre någon, hon förväxlar sitt jag med intet
236.	236. Hon är själva Intet
237. Y sin embargo es la atroz encarnación de la condición femenina	237. Och ändå är hon det ohyggliga förkroppsligandet av kvinnornas villkor
238.	238.
239. Si la Chingada es una representación de la Madre violada, no me parece forzado asociarla a la Conquista, que fue también una violación, no solamente en el sentido histórico, sino en la carne misma de las indias	239. Om La Chingada är symbol för den skändade Modern, tycker jag det finns all anledning att förbinda henne med erövringen som också är en våldtäkt, inte bara i historisk mening utan också rent kroppsligt, för indianskorna
240. El símbolo de la entrega es doña Malinche, la amante de Cortés	240. En symbol för den utnyttjade är doña Malinche, ¹ Cortés älskarinna
241. Es verdad que ella se da voluntariamente al Conquistador, pero éste, apenas deja de ser útil, la olvida	241. Det är visserligen sant att hon ger sig frivilligt åt conquistadoren, men han glömmer henne så fort hon inte längre är honom till nytta
242. Doña Marina se ha convertido en una figura que representa a las indias, fascinadas, violadas o seducidas por los españoles	242. Döna (sic!) Marina har förvandlats till en gestalt som representerar de indianska kvinnorna, fascinerade, våldtagna eller förförda av spanjorerna
243. Y del mismo modo que el niño no perdona a su madre que lo abandone para ir en busca de su padre, el pueblo mexicano no perdona su traición a la Malinche	243. Lika litet som ett barn förlåter sin mor att hon överger det för att söka efter dess far, kan det mexikanska folket förlåta La Malinche hennes föräderi (sic!)
244. Ella encarna lo abierto, lo chingado, frente a nuestros indios, estoicos, impasibles y cerrados	244. Hon förkroppsligar det öppna, det som är "chingado", i motsats till den indianske mannens stoiska oberörda slutenhet
245. Cuauhtémoc y doña Marina son así dos símbolos antagónicos y complementarios	245. Cuauhtémoc och doña Marina är alltså motstridiga symboler, men kompletterar samtidigt varandra

246. Y si no es sorprendente el culto que todos profesamos al joven emperador –“único héroe a la altura del arte”, imagen del hijo sacrificado–, tampoco es extraña la maldición que pesa contra la Malinche	246. Den kult vi bedriver med den unge kejsaren, “den ende hjälten av konstnärliga dimensioner”, bilden av den offrade sonen, är inte förvånande, men förbannelsen som vilar över La Malinche är inte heller överraskande
247. De ahí el éxito del adjetivo despectivo “malinchista”, recientemente puesto en circulación por los periódicos para denunciar a todos los contagiados por tendencias extranjerizantes	247. Det föraktfulla ordet “malinchista” har också haft stor framgång sedan det nyligen började cirkulera i tidningarna som beteckning för dem som är smittade av utländska tendenser
248. Los malinchistas son los partidarios de que México se abra al exterior: los verdaderos hijos de la Malinche, que es la Chingada en persona	248. Alla som är positivt inställda till att Mexiko skall öppna sig utåt är malinchister: sanna söner till La Malinche, “La Chingada” i egen hög person
249. De nuevo aparece lo cerrado por oposición a lo abierto	249. Här har vi återigen det slutna i motsats till det öppna
250.	250.
251. Nuestro grito es una expresión de la voluntad mexicana de vivir cerrados al exterior, sí, pero sobre todo, cerrados frente al pasado	251. Det mexikanska skriket är uttryck för vår vilja att leva slutna mot omvärlden, men framför allt slutna mot det förgångna
252. En ese grito condenamos nuestro origen y renegamos de nuestro hibridismo	252. Med vårt skrik förbannar vi vårt ursprung och förnekar vårt blandade blod
253. La extraña permanencia de Cortés y de la Malinche en la imaginación y en la sensibilidad de los mexicanos actuales revela que son algo más que figuras históricas: son símbolos de un conflicto secreto, que aún no hemos resuelto	253. Att don Cortés’ (sic!) och doña Marinas gestalter håller sig kvar så märkvärdigt envist i de nutida mexikanernas fantasi tyder på att de måste vara något mer än historiska personer: de är helt enkelt symboler för en hemlig konflikt som vi ännu inte har löst
254. Al repudiar a la Malinche –Eva mexicana, según la representa José Clemente Orozco en su mural de la Escuela Nacional Preparatoria– el mexicano rompe sus ligas con el pasado, reniega de su origen y se adentra solo en la vida histórica	254. Genom att bestämt ta avstånd från La Malinche, den mexikanska Eva, sådan som José Clemente Orozco framställer henne i sin muralmålning i <i>Escuela Nacional Preparatoria</i> , bryter mexikanen sina band med det förflutna, förnekar sitt ursprung och går in i det historiska livet, ensam
255.	255.
256. El mexicano condena en bloque toda su tradición, que es un conjunto de gestos, actitudes y tendencias en el que ya es difícil distinguir lo español de lo indio	256. Mexikanen fördömer i klump hela sin tradition, den anhopning av gester, attityder och böjelser som finns inom honom, där det är svårt att skilja det spanska från det indianska
257. Por eso la tesis hispanista, que nos hace depender de Cortés con exclusión de la Malinche, es el patrimonio de unos cuantos extravagantes –que ni siquiera son blancos puros	257. Därigenom har den spanskorienterade teori uppstått som säger att vi härstammar från Cortés, men lämnar La Malinche utanför
258.	258. Detta faderskap tilltalar en del besynnerliga personer som inte ens är rent vita
259. Y otro tanto se puede decir de la	259. På motsvarande sätt förhåller det sig

propaganda indigenista, que también está sostenida por criollos y mestizos maniáticos, sin que jamás los indios le hayan prestado atención	med den indianska propagandan som stöds av fanatiska kreoler och mestiser, men som indianerna aldrig har beaktat
260. El mexicano no quiere ser ni indio, ni español	260. Mexikanen vill varken vara indian eller spanjor
261. Tampoco quiere descender de ellos	261. Han vill inte heller härstamma från dem
262. Los niega	262. Han förnekar dem
263. Y no se afirma en tanto que mestizo, sino como abstracción: es un hombre	263. Och han bejaktar inte ens sig själv som mestis utan som abstraktion: han är människa
264. Se vuelve hijo de la nada	264. Han är son till ingenting
265. Él empieza en sí mismo	265. Han tar sin början med sig själv
266.	266.
267. Esta actitud no se manifiesta nada más en nuestra vida diaria, sino en el curso de nuestra historia, que en ciertos momentos ha sido encarnizada voluntad de desarraigo	267. Den inställningen tar sig inte bara uttryck i vårt dagliga liv utan också i förloppet av vår historia, som under vissa skeden har varit uttryck för vår önskan att slita upp allt med rötterna
268. Es pasmoso que un país con un pasado tan vivo, profundamente tradicional, atado a sus raíces, rico en antigüedad legendaria si pobre en historia moderna, sólo se conciba como negación de su origen	268. Det är häpnadsväckande att ett land med ett så levande förflutet, i grund och botten traditionellt, rotfast och rikt på legendarisk forntid, men så fattigt på modern historia, bara uppfattar sig självt som ett förnekande av sitt ursprung
269.	269.
270. Nuestro grito popular nos desnuda y revela cuál es esa llaga que alternativamente mostramos o escondemos, pero no nos indica cuáles fueron las causas de esa separación y negación de la Madre, no cuándo se realizó la ruptura	270. Vårt folkliga skrik klär av oss nakna och blottar såret vi har och som vi ömsom visar upp, ömsom döljer, men det säger oss ingenting om vad orsakerna kan vara till skilsmässan från och förnekandet av Modern och inte heller om när brytningen skedde
271. A reserva de examinar más detenidamente el problema, puede adelantarse que la Reforma liberal de mediados del siglo pasado parece ser el momento en que el mexicano se decide a romper con su tradición, que es una manera de romper con uno mismo	271. Utan att närmare ha studerat problemet kan man ändå utgå ifrån att den liberala reformen i mitten av förra århundradet tycks vara det moment då mexikanen beslutar sig för att bryta med sin tradition, vilket är detsamma som att bryta med sig själv
272. Si la Independencia corta los lazos políticos que nos unían a España, la Reforma niega que la nación mexicana, en tanto que proyecto histórico, continúe la tradición colonial	272. Om självständighetsförklaringen klipper av de politiska band som förenade oss med Spanien, hindrar reformtiden den mexikanska nationen från att, så länge den var ett historiskt projekt, fortsätta den koloniala traditionen
273. Juárez y su generación fundan un Estado cuyos ideales son distintos a los que animaban a Nueva España o a las sociedades precortesianas	273. Juarez och hans generation grundar en stat med andra ideal än de som fanns i Nya Spanien och i samhället före Cortés
274. El Estado mexicano proclama una concepción universal y abstracta del hombre: la República no está compuesta por criollos, indios y mestizos, como con gran amor por	274. Den mexikanska staten förkunnar en universell och abstrakt uppfattning av människan: enligt den består republiken inte av kreoler, indianer och mestiser, vilket <i>las</i>

los matices y respecto por la naturaleza heteróclita del mundo colonial especificaban las Leyes de Indias, sino por hombres, a secas	<i>Leyes de Indias</i> med sin kärlek till nyanserna och sin respekt för kolonialvärldens brokiga natur velat göra gällande, utan av människor
275. Y a solas	275. Endast och uteslutande
276.	276.
277. La Reforma es la Gran Ruptura con la Madre	277. Reformtiden utgör den stora brytningen med Modern
278. Esta separación era un acto fatal y necesario, porque toda vida verdaderamente autónoma se inicia como ruptura con la familia y el pasado	278. Frigörelsen var en ödesdiger men nödvändig handling, eftersom ett verkligt självständigt liv alltid börjar som en brytning med familjen och det förflutna
279. Pero nos duele todavía esa separación	279. Men skilsmässan smärtar fortfarande, vi plågas ännu av såret
280. Aún respiramos por la herida	280.
281. De ahí que el sentimiento de orfandad sea el fondo constante de nuestras tentativas políticas y de nuestros conflictos íntimos	281. Därför är känslan av föräldralöshet en ständig bakgrund till våra politiska försök och våra inre konflikter
282. México está tan solo como cada uno de sus hijos	282. Mexiko är lika ensamt som vart och ett av sina barn
283.	283.
284. El mexicano y la mexicanidad se definen como ruptura y negación	284. Mexikanen och mexikanskheten kan definieras som brytning och förnekande och också som ett sökande, en vilja att övervinna den egna förvisningen
285. Y, asimismo, como búsqueda, como voluntad por trascender ese estado de exilio	285.
286. En suma, como viva conciencia de la soledad, histórica y personal	286. Kort sagt, en levande medvetenhet om ensamheten, den historiska såväl som den individuella
287. La historia que no nos podía decir nada sobre la naturaleza de nuestros sentimientos y de nuestros conflictos, sí nos puede mostrar ahora cómo se realizó la ruptura y cuáles han sido nuestras tentativas para trascender la soledad	287. Historien, som inte har kunnat lära oss något om arten av våra känslor eller våra konflikter, har i alla fall visat oss hur brytningen skedde och vilka försök vi har gjort för att övervinna vår ensamhet
288.	288. ¹ Cortés kallades av indianerna "Malinche" = kaptен eller ledare. Hans älskarinna blev "La Malinche", men beteckningen urartade så småningom till ett skymford, därför att hon ansågs ha förrått sitt land. Ö. a.

Bilaga 2

Följande lista innefattar de utvalda och analyserade förekomsterna av kulturspecifika begrepp, tillägg och utelämnningar i excerpten. Tematiserade och icke-tematiserade sådana har inte särskiljts här. Felaktigheter eller avvikelser, här markerade med (sic!), inbegriper avsaknad av tilde (grafisk accent) mot bakgrund av att översättarna i de flesta fall tycks ha varit måna om att följa spanska uttals- och stavningsregler. Dock skulle dessa avvikelser kunna argumenteras vara förbiseenden från redaktörens eller korrekturläsarens håll och bör därför inte tillskrivas översättarna i första hand.

Mexiko/-s	5+1=6		
México/Mexico (sic!) - Tenochtitlán	1+1=2	México/México-Tenochtitlán	8+1=9
mexikanen/-er/-erna/-ens/-ernas	11+4+1+1+2=19	mexicano/-s	12+3=15
mexikanska/-e	11+1=12	mexicano/-a/-os/-as	5+4+2+2=13
mexikanskheter/-en	1+1=2	mexicanidad	2
		mexica	1
(La) Chingada/-s/"La Chingada"	10+2+3=15	(la) Chingada/chingada	15+1=16
"chingar"	16	chingar	11
"chingarse"	1	chingarse	2
"chingar un petardo"	1		
"se chingan"	1	chinga/ (se) chinga/-n	2+1+1=4
"se chingó"	1	"se chingó"	1
"chingado"/"la chingada"/"chingada"	3+1+1=5	chingado/-a	4+3=7
"chingadas"	1		
"un vestido chingado"	1		
"chingaste"	2	chingaste	2
"xinachtli"	1	xinachtli	1
"zinachtli" (sic!)	1	xinachtli	1
"chingaditos"	1	chingaditos	1
"chinguere" (sic!)	1	chinguere	1
"la chingana"	1	chingana	1
"chinguirito"	1	chinguirito	1
("el)/"chingón"/chingón/"chingones"	1+1+1+3=6	chingón/chingones/"chingones"	3+2+1=6
("el)/"Gran Chingón"	1+1=2	Gran Chingón	1
"chingaquedito"	1	chingaquedito	1
"chingoncito"	1	chingoncito	1
"chinguadera" (sic!)/"chingaderas"	1+1=2	("hizo una) chinguadera"/"chingaderas"	1+1=2
doña Malinche	1	doña Malinche	1
La Malinche/"Malinche"	5+1=6	la Malinche	6
"malinchista"	1	"malinchista"	1
malinchister	1	malinchistas	1

dōna (sic!) Marina	1		
doña Marina/-s	1+1=2	doña Marina	2
machon/-ns/"machos"	4+5+1=10	"Macho"/"macho"/"machos"	1+8+1=10
el machos	1		
hannen	1	macho	2
Guadalupe	4	Guadalupe	4
Guadalupe-/Tonantzin	1+1=2	Guadalupe-/Tonantzin	1+1=2
Jungfrun	5	(la) Virgen	8
jungfru/jungfru-	1+2=3		
conquistadoren	1	conquistador/Conquistador	2
erövrarens	1		
erövringen	3	Conquista	3
koloniala/kolonial-	1+1=2	colonial	2
förspanska	1	prehispánicas	1
rent vita	1	blancos puros	1
kreoler	2	criollos	2
mestis/-er	1+2=3	mestizo/-s	1+2=3
indian/-en/-er/-erna/-ernas /indianskorna	1+1+1+3+1+1 =8	indio/-os/-as	2+5+2=9
indianska/-e	6+1=7	indio/-a/-os/-as	2+1+1+1=6
indian-	1	indigenista	1
<i>las Leyes de Indias</i>	1	las Leyes de Indias	1
spanskamerikanska	1	hispanoamericanos	1
Spanien	3	España	3
Nya Spanien	1	Nueva España	1
spanjor/-en/-er/-erna/-ernas	2+2+1+3+2=10	español/-es	4+6=10
spanska	4	español/-a/Española	2+4+1=7
Española	1		
spanskorienterade	1	hispanista	1
Cuautémoc/-s	6+1=7	Cuautémoc	7
Cortés	6	Cortés	5
don Cortés'	1		
		precortesiana	1
självständighets-	2	Independencia	2
spanjorernas ankomst	1	la llegada de los españoles	1
indianhövdingarna	1	caciques	1
feodalherrarna	1	señores feudales	1
plantageägarna	1	hacendados	1
generalerna	1	generales	1
industriedarna	1	capitanes de industria	1
politiker/-erna	1+1=2	políticos/"políticos"	2+1=3
"politikerkasten"	1		
patriark	1	patriarca	1
klanhövding	1	jefe de clan	1
kung	1	rey	1
domare	1	juez	1
krigare	2	guerrero	2
vasaller	1	vasallos	1
kejsaren	2	Emperador/emperador	1+1=2

kejsarinnans	1	Emperatriz	1
offentliga tjänstemännen	1		
		empleos públicos	1
Gråterskan	1	(la) Llorona	1
aztekiskt/-e	1+1=2	azteca	2
”piquete”	1	piquete	1
”bita”	1	”morder”	1
tigrar	1	tigres	1
örnen/-ar	1+1=2	águila/-s	1+1=2
lejon	1	leones	1
reformen	1	la Reforma	3
reformtiden	2		
fester	1	fiestas	2
fiestorna	1		
varulven	1	ogro	1
<i>patria potestas</i>	1	<i>patria potestas</i>	1
sällskap	1	cofradías	1
utländska tendenser	1	tendencias extranjerizantes	1
stat/-en	1+1=2	Estado	2
nationen	1	Nación	1
		hibridismo	1
kvinnor	1	las señoras	1
den 10 maj	1	diez de mayo	1
den 15 september	1	15 de septiembre	1
kaktussaft	1	aguamiel	1
rövslickare	1	”lambiscones” (de lamer)	1
republikens	1	la República	1
den stora brytningen	1	la Gran Ruptura	1
Den lidande mexikanska modern	1	(la) ”sufrida madre mexicana”	1
”gnager på sina köttben”	1	roen sus huesos	1
”Fallande örnen”	1	”águila que cae”	1
stridstuppar	1	gallos	1
fortid	1	antigüedad	2
kvinnornas villkor	1	la condición femenina	1
kraftord	1	(palabras) malditas	1
förbannelsen	1	maldición	1
helig/-t	1+2=3	sagrado	2
Heliga	1		
		santuario	1
andligen frigjorda	1	libertad de espíritu	
skyddspatroner	1	santos patronos	1
Treenigheten	1	Trinidad	1
pilgrimer		peregrinos	
offrade	1	sacrificado	1
offret		sacrificio	1
självuppoffringens	1	autosacrificio	1
offrar	1	sacrifica	1
återuppstå	1	resucitar	1

hängivenheten	1	devoción	2
vördnaden	1		
slöja	1	velo	1
	-	en cruz	1
		escatología	1
skatologiske	1	escatológico	1
Moder/-n	2+8	Madre	13
modern/mor	3+3=6	madre	5
moderskapet	1	maternidad	1
moderssköten	2	materno/-a	1+1=2
Fader/-n	2+3=5	Padre	3
far/fadern	3+1	padre	6
faderlighet	1	paternal	1
faderskap	1	patrimonio	1
Gud/gud/-en/gudar/-nas	1+2+2+2+2=9	Dios/dios/dioses	1+3+2=6
Gud Fader	2	Dios Padre/Dios padre	1+1=2
Skaparen	1	Dios Creador	1
Vredens Gud	1	Dios de ira	1
Guds Son/gudasöner/- gudasöns-	2+1+1=4	Dios hijo/dioses hijos	1+2=3
		Dios joven	1
		Diosa	2
gudinna/-ns/-or	1+2+1=4	diosa/-s	1+1=2
gudomligheter/-erna	1+5=6	divinidades	5
gudomlighet	1	deidad/-es	1+1=2
Jehova	2	Jehová	2
Zeus	2	Zeus	2
Saturnus	1	Saturno	1
Tláloc	1	Tláloc	1
Kristus	4	Cristo	4
Jesus-	1		
		Jesús	1
Xipe	1	Xipe	1
Huitzilopochtli	4	Huitzilopochtli	4
Cuatlicues	1	Cuatlicue	1
Quetzalcóatl	1	Quetzalcóatl	1
Amaterasus	1	Amaterasu	1
Afrodites	1	Afrodita	1
Artemis'	1	Artemisa	1
Astartes	1	Astarté	1
Circes	1	Circe	1
Kalis	1	Kali	1
<i>Anarquía del lenguaje en la América Española</i>	1	<i>Anarquía del lenguaje en la América Española</i>	1
Dario (sic!) Rubio	1	Darío Rubio	1
Machado	1	Machado	1
Onan	1	Onán	1
Don Juan	1	Don Juan	1
Quevedo	1	Quevedo	1

Marcel (sic!) Cabrera	1	Manuel Cabrera	1
Eva/-s	1+1=2	Eva	2
Hidalgo	1	Hidalgo	1
Herodes	1	Herodes	1
Oaxaca	1	Oaxaca	1
El Plata	1	el Plata	1
Sydamerika	2	Sudamérica	1
		América	1
Lopez (sic!) Velarde	1	López Velarde	1
Juan Diego	1	Juan Diego	1
Teotihuacán (sic!)	1	Teotihuacán	1
José Clemente Orozco	1	José Clemente Orozco	1
<i>Escuela Nacional Preparatoria</i>	1	Escuela Nacional Preparatoria	1
”La Chingadas barn”/”Hijos de La Chingada”/”La Chingadas söner”/”Son till La Chingada”	1+1+1+1=4	”hijos de la chingada”/hijos de la Chingada /”hijo de la Chingada”	1+2+1=4
”hijo de puta” (son till en hora)	1	”hijo de puta”	1
”Söderns krigare”	1	”guerrero del Sur”	1
”den unge förfadern”	1	”joven abuelo”	1
”Vår moder”	1	”nuestra madre”	1
det vill säga	8	es decir	3
		esto es	3
fester som inte blir av	1	las fiestas que se aguan	1
tömmer pistolen	1	vació la pistola	1
att låta lura sig	1	llevarse un chasco	1
enligt gammal sed	1	como es costumbre	1
föraktfulla ordet	1	adjetivo despectivo	1
fonetiska likheten	1	asociación fonética	1
betecknande nog	1	significativamente	1
så träffande kallar	1	atinadamente	1
		santo y seña	1
		pues	2
Jag/jag	1+3=4	Yo/yo	1+1=2
min	1	mi	1
mig	2	me	3
vi	23	nosotros	4
		-amos/-emos/-imos/-ímos /somos	17+8+5+1+4 =35
vår/-t/-a	24+7+16=47	nuestro/-a/-os/-as	15+15+12+7 =49
oss	15	nos	18
”den ende hjälten av konstnärliga dimensioner”	1	”único héroe a la altura del arte”	1
	-	Por ella y en ella nos reconocemos entre extraños y a ella acudimos cada vez que aflora a nuestros labios la condición de nuestro ser	1
¹ Cortés kallades av indianerna	1		-

<p>“Malinche” = kapten eller ledare. Hans älskarinna blev “La Malinche”, men beteckningen urartade så småningom till ett skymford, därför att hon ansågs ha förrått sitt land. Ö. a.</p>			
SUMMA MÅLTEXT	494	SUMMA KÄLLTEXT	510